

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)
Економіки та менеджменту
(назва факультету)
Бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до дипломного проекту (роботи)

магістра
(освітньо-кваліфікаційний рівень)
на тему: *Система бухгалтерського обліку в банківських установах*
(на прикладі АТ КБ «Приватбанк»)

Виконав: студент (ка) 6 курсу, групи ПОмз-61
напряму підготовки (спеціальності)
071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)
Кусторовська О.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник *к.е.н., доц. Маруцак Л.І.*
(прізвище та ініціали)

Рецензент
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль *к.е.н., доц. Снівак С.М.*
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кусторовська О. О. Система бухгалтерського обліку в банківських установах (на прикладі АТ КБ «Приватбанк»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2019.

У роботі визначено складові елементи системи бухгалтерського обліку в банках, їх характеристики, наведено приклади документообігу та облікової політики банку. Обґрунтовано методику ведення обліку касових операцій, депозитних та кредитних операцій, відображення бухгалтерських операцій у фінансовій звітності банківської установи. Визначено предмет, метод та інформаційну базу аналізу та аудиту діяльності банку. Здійснено аналіз активів діяльності банківської установи, аналіз утворення власного капіталу банківської установи. Проведено аналіз доходів банку від кредитних операцій та банківських видатків на здійснення діяльності.

Проаналізовано стан охорони праці на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо удосконалення системи розрахунків та методики їх обліку в банку, що сприятиме зростанню ефективності управління фінансами через підвищення вірогідності та реальності інформаційного забезпечення. Набуло подальшого розвитку визначення економічних категорій «банк», «банківські операції», «документообіг» тощо.

Ключові слова: банківські операції, витрати, каса, розрахунки, депозит, аудит, охорона праці.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи обліку в банківських установах	6
1.1. Поняття банків та банківської діяльності	6
1.2. Складові елементи системи бухгалтерського обліку в банках, їх характеристика	13
1.3. Документування операцій у банківській установі	17
Розділ 2. Організація бухгалтерського обліку в банківських установах	21
2.1. Організація ведення касових операцій в комерційних банках	21
2.2. Основні засади ведення обліку банками депозитних та кредитних операцій	28
2.3. Відображення бухгалтерських операцій у фінансовій звітності банківської установи	34
Розділ 3. Предмет, метод та інформаційна база аналізу та аудиту діяльності банку	37
3.1. Предмет, метод та значення аналізу діяльності банку	37
3.2. Послідовність проведення та узагальнення результатів аудиту	41
Розділ 4. Аналіз діяльності банківської установи	47
4.1. Аналіз активів банківської установи	47
4.2. Аналіз утворення власного капіталу банківської установи	51
Розділ 5. Аналіз доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк»	55
5.1. Проведення аналізу доходів банку від кредитних операцій	55
5.2. Аналізу банківських видатків на здійснення діяльності	58
Розділ 6. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях АТ КБ «Приватбанк»	64
6.1. Організація охорони праці на підприємстві	64
6.2. Планування та фінансування робіт з охорони праці	65
6.3. Оцінка стану охорони праці на АТ КБ «Приватбанк»	66
6.4. Виявлення та оцінка небезпеки, моделювання можливої обстановки та відпрацювання сценаріїв дій на об'єкті	67
Висновки та пропозиції	72
Список використаних джерел	76
Додатки	83

ВСТУП

Актуальність теми. Економічні реформи та стреси у банківській системі у остання роки, що відбуваються в Україні, потребують змін та пристосованих до сьогодення умов управління банком.

Процеси які відбуваються у світовому банківському секторі, об'єднання банківських систем у локальну мережу та приведення бухгалтерських операцій до єдиного стандарту, потребують переходу вітчизняної системи до міжнародних стандартів, що потребує удосконалення нормативно-правового забезпечення як на рівні держави, так і на рівні окремого суб'єкта. Проблематикою такого переходу до міжнародних вимог є необхідність приведення у відповідність внутрішньої документації для подальшого її використання як у середині установи, країни так і за межами країни, що у свою чергу має змінити організацію обліку шляхом переорієнтації його функціоналу із простого фіксування операцій та контролю із їх проведення до їх розумінні та подальшого управління як системою. Такі перетворення вимагають постійних змін у організації ведення бухгалтерського обліку та його обліковій політиці, реагування на зміни у законодавстві не тільки внутрішньому, а й зовнішньому. Тому перед банками є завдання приведення у відповідність власних документів у із урахування законодавчих змін для формування методичних та організаційних рішень, що не визначені у нормативних документах, що надасть можливість ефективно використовувати наявні матеріальні та фінансові ресурси, проводити операції із грошовими активами із врахуванням діючою та перспективної ринкової кон'юнктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій вказує на те, що дослідженню проблем організації і методології обліку в банківських установах присвячені праці Ф.Ф. Бутинця, Л.М. Кіндрацької, М.В. Кужельного, А.М. Мороза, В.І. Ричаківської, М.І.

Савлука, В.В. Сопка, В.П. Шульги та інших вчених та фахівців. Їх дослідження показують вагомі результати у системі обліку.

Вивчення наукових праць та практичної діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування банківських операцій, розрахунків, заборгованості та зобов'язань є дискусійними, а ряд окремих аспектів їхньої організації та методики обліку потребують удосконалення. У зв'язку з цим вибір теми дослідження є актуальною.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є стан організаційних аспектів обліку в банках. Відповідно до мети сформульовано завдання дослідження:

- проаналізувати існуючі підходи до визначення економічної сутності банку і, відповідно, до тлумачення поняття «банк»;
- визначити економічну сутність теоретичних положень та економічної природи розрахунків;
- здійснити огляд нормативно-правової бази, яка регламентує порядок обліку розрахунків;
- проаналізувати структуру та принципи облікової політики банку;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку в банківських установах;
- вивчити послідовність проведення та узагальнення результатів аудиту;
- здійснити аналіз діяльності банківської установи;
- дослідити стан охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві.

Об'єктом дослідження виступає стан системи бухгалтерського обліку в АТ «Приватбанк».

Предметом дослідження є методика обліку банківських розрахунків.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались різні джерела теоретичного та фактичного матеріалу. Їх можна умовно поділити на такі групи: нормативно-правові акти; наукова та методична література

бухгалтерського обліку; фінансова звітність банку та результати його діяльності.

При вирішенні поставлених завдань були використані загально-логічні методи і прийоми дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, системний підхід та методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, опис.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо удосконалення системи розрахунків та методики їх обліку в банку, що сприятиме зростанню ефективності управління фінансами через підвищення вірогідності та реальності інформаційного забезпечення. Набуло подальшого розвитку визначення економічних категорій «банк», «банківські операції», «документообіг» тощо.

Обсяг і структура роботи. Робота складається з вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 80 сторінок, містить таблиці, рисунки, додатки, список використаних джерел складається із 67 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

1.1. Поняття банків та банківської діяльності

Існуючий на сьогодні стан банківської системи є створений об'єктивними факторами із урахуванням історичного досвіду, що визначав розвиток різних форм банківської справи в ході розвитку економічних відносин. Розвиток банківської справи в ході історичного становлення супроводжувався через розвиток виробництва і товарного обороту, що відбувалося історично паралельно і взаємообумовлено.

Вважається, що термін «банк» походить від італійського «banco» - «конторка», «лава», «стіл», на якому середньовічні міняли розкладали свої монети в мішках і посудинах і здійснювали обмін грошей. Слід зазначити, що слова з аналогічним корінням зустрічаються в багатьох мовах світу. Тому можна припустити, що термін «банк» походить від: німецького «bankier» - власник капіталу, що має можливість одноосібно визначати стратегію і тактику використання фінансових ресурсів, - англійського «bank» - фонд, загальний запас.

- французького «banque», яке перекладається і як «скриня» (вказує на функцію збереження чогось цінного), і як «фінансове підприємство» - суб'єкт кредитних відносин, який акумулює грошові кошти, розпоряджається і використовує власні та запозичені кошти з метою одержання прибутку [16].

Більшість вітчизняних вчених у сфері банківської справи рахують, що в українській мові слово «банк» з'явилося із французької мови.

Правові засади, що визначають сучасний термін «банк» визначено у статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [16], яким визначено, що: «банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку

внесені до Державного реєстру банків».

Розглядаючи економічну літературу по визначенню економічної сутності категорії «банк» вченими сформовано декілька напрямків:

1) банк визначається фінансовим посередником, що здійснює певні базові операції, які в сукупності становлять завершений процес посередництва:

- акумуляцію грошових коштів економічних суб'єктів з правом вільного розпорядження ними;
- вільне розміщення їх у дохідні активи від свого імені і під свою відповідальність;
- безумовне виконання розпоряджень власників акумульованих коштів щодо їх використання;
- повернути власникові готівкою, перерахувати на рахунки третіх осіб чи на власні рахунки інших видів у цьому чи іншому банках;
- діяльність їх щодо створення зобов'язань і вимог ґрунтується на тих самих засадах, що й банків: їх зобов'язання менші за розмірами, більш ліквідні і коротші за термінами, ніж власні вимоги, внаслідок чого їх платежі за зобов'язаннями менші, ніж надходження за вимогами, що створює базу для прибуткової діяльності. Перетворюючи одні зобов'язання в інші, вони, як і банки, забезпечують трансформацію руху грошового капіталу на ринку - трансформацію строкову, обсягову і просторову, а також трансформацію ризиків шляхом диверсифікації;

2) банк визначено, як кредитну установу, через яку здійснюється видача кредиту та надання різноманітних послуг, що сприяє розвитку взаєморозрахунків, а також є установою, що має право виробляти особливий, специфічний товар – кредитні гроші та платіжні засоби;

3) банк розглядається як установа що здійснює управління фінансовими ризиками: банки накопичують вільні кошти шляхом залучення депозитних коштів та надання комерційних, споживчих і заставних позичок, а також купівлю цінних паперів Уряду, та муніципальних облігацій. У

результаті такої діяльності банк поєднує інтереси кредиторів та позичальників в просторі та часі, приймаючи на себе ризики неповернення коштів та невиконання зобов'язань;

4) банк визначають, як особливий інформаційний центр, це пов'язано із тим, що в ході здійснення своєї кредитної діяльності банк для здійснення функцій із забезпечення їх безпеки і опосередкування фінансових угод банки збирають, зберігають, накопичують, модернізують, обробляють, контролюють та аналізують інформацію щодо своїх клієнтів, тобто переробляють великий масив інформації. Якість інформаційних потоків визначає правильність рішень щодо кредитування, інвестування чи депозитної діяльності банку [16].

Підходи щодо економічної сутності банку та мети (рис. 1.1):

1. Фінансовий посередник - підприємство, що здійснює діяльність із специфічним товаром (фінансовими продуктами та послугами).
2. Установа з управління фінансовими ризиками (кредитними, валютними, процентними тощо).
3. Фінансові «інформаційні центри» щодо обслуговування та фінансового стану клієнтів.
4. Кредитно-фінансова установа, яка виробляє особливий, специфічний товар – платіжні засоби.

За своїм функціональним призначенням банки відіграють провідну роль у економічних процесах, виступаючи активним учасником усіх стадій суспільного відтворення, що через забезпечення безперервності та розширеного характеру суспільного відтворення дає змогу позитивно впливати на економічне зростання. Ураховуючи зазначене, можемо сформулювати специфічне визначення банків, що відобразить їх роль як чинників економічного зростання та, одночасно, розкриватиме економічну сутність банків як економічних інститутів: банки - це економічні інститути, основними функціями яких є трансформація грошових потоків та емісія платіжних засобів у процесі суспільного відтворення, що через забезпечення

безперервності та розширеного характеру суспільного відтворення сприяє економічному зростанню суспільства [14].

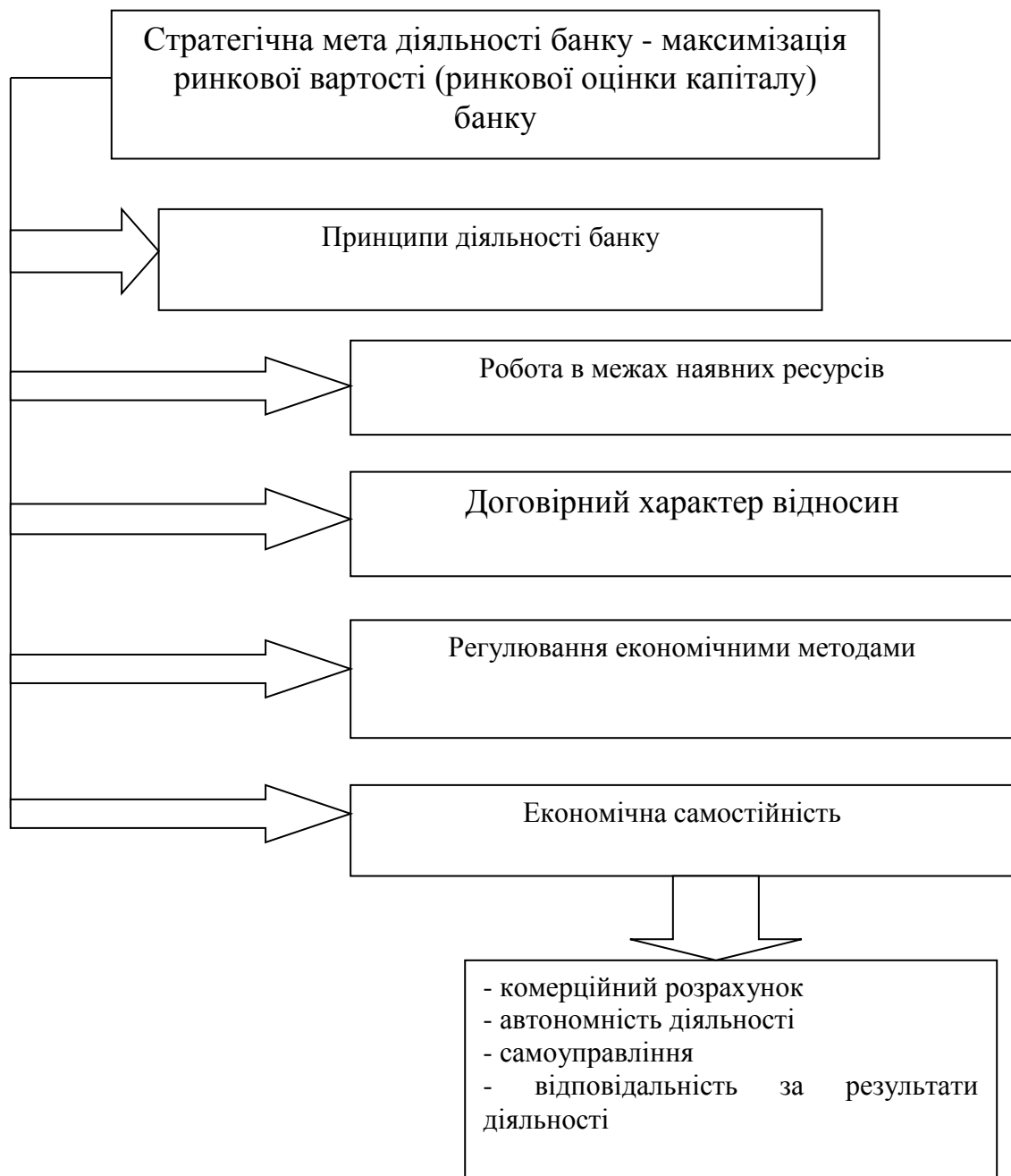

Рис. 1.1. Стратегічна мета та принципи діяльності банку

Суть банку можна розкрити і через загальні принципи діяльності, до яких належать:

1) принцип економічної самостійності посідає перше місце, оскільки виходить з етимології слова «банк». Економічна самостійність банків в

сучасному розумінні передбачає: комерційний розрахунок: доходи покривають витрати, відсутнє право на отримання державних субсидій, безпосередньою метою діяльності є отримання прибутку при розумному ризику. Основним джерелом прибутку є банківський процент. Першоосновою процента є додатковий продукт, створений у виробництві, а на поверхні явищ прибуток банків виступає переважно як різниця між сумою процентів, отриманих за надані банком кредити і виплачених по внесках клієнтів; автономію: банки отримали право самостійно здійснювати ціноутворення банківських продуктів у межах діючих обмежень, тобто самостійно встановлюють відсоткові ставки за депозитами та кредитами, розміри тарифів на розрахунково-касове обслуговування тощо; самоуправління: банки самостійно визначають стратегію і тактику свого розвитку, своєї діяльності без втручання держави.

Принцип економічної самостійності полягає у необхідності відповідального забезпечення своїх кредитних вкладень необхідними ресурсами. Економічна самостійність припускає свободу розпорядження власними коштами банку й залученими ресурсами, вільний вибір клієнтів і вкладників, розпорядження доходами, що залишаються після сплати податків. Економічна відповідальність банку за результати своєї діяльності не обмежується його поточними доходами, а поширюється й на його капітал. За своїми зобов'язаннями банк відповідає всіма належними йому коштами й майном, на яке відповідно до діючого законодавства може бути накладене стягнення;

2) принцип роботи в межах наявних ресурсів означає, що банк повинен забезпечити кількісну відповідність між власними ресурсами та кредитними вкладками;

3) принцип договірності характеру відносин між банком і клієнтами передбачає, що відносини будуються на ринкових критеріях прибутковості, ризику та ліквідності. Клієнти самостійно обирають банки для кредитно-розрахункового та касового обслуговування, можуть обслуговуватися за

всіма видами банківських операцій в одному чи кількох банках. Всі банківські продукти, всі послуги, які надає банк своїм клієнтам, завжди оформлюються відповідними договорами (кредитними, депозитними тощо); 4) принцип регулювання діяльності здійснюється тільки опосередкованими економічними, а не адміністративними методами. Держава визначає тільки «правила гри», але не може давати банкам накази [16].

Більш детально економічна суть банку розкривається через його функціональне призначення. Основне призначення банку – посередництво в переміщенні грошових коштів, акумулювання грошових коштів та передавання їх в кредит. Банк покликаний виконувати ряд функцій. В агрегованому вигляді, з погляду забезпечення виконання основного призначення банку, можна виділити платіжно-розрахункову, ощадно-капіталотворчу, трансформаційну та кредитноінвестиційну групи функцій. Усі функції тісно пов'язані між собою та дозволяють комерційному банку виступати у якості органа, що емітує платіжні засоби для обслуговування усього кругообороту капіталу в процесі виробництва й обігу товарів (рис. 1.2).

Слід зазначити, що перелічені функції мають узагальнений характер. Окрім зазначених базових функцій, комерційні банки можуть виконувати ряд інших функцій, конкретне коло яких визначається особливостями різних секторів ринку і потребами тих груп клієнтів банку, на які він орієнтує свою діяльність.

Пізнання сутності банку розкривається не тільки через вивчення правової та економічної основи, а і визначення його відмінностей від інших учасників ринку. Як правило, банки в силу притаманних їм функцій, порівнюють з підприємствами та фінансовими установами. З економічного погляду банк є підприємством, яке створює свої продукти, які дістали назву «банківські продукти». Крім того, банки надають різні послуги, так звані, «банківські послуги», переважно грошового характеру.

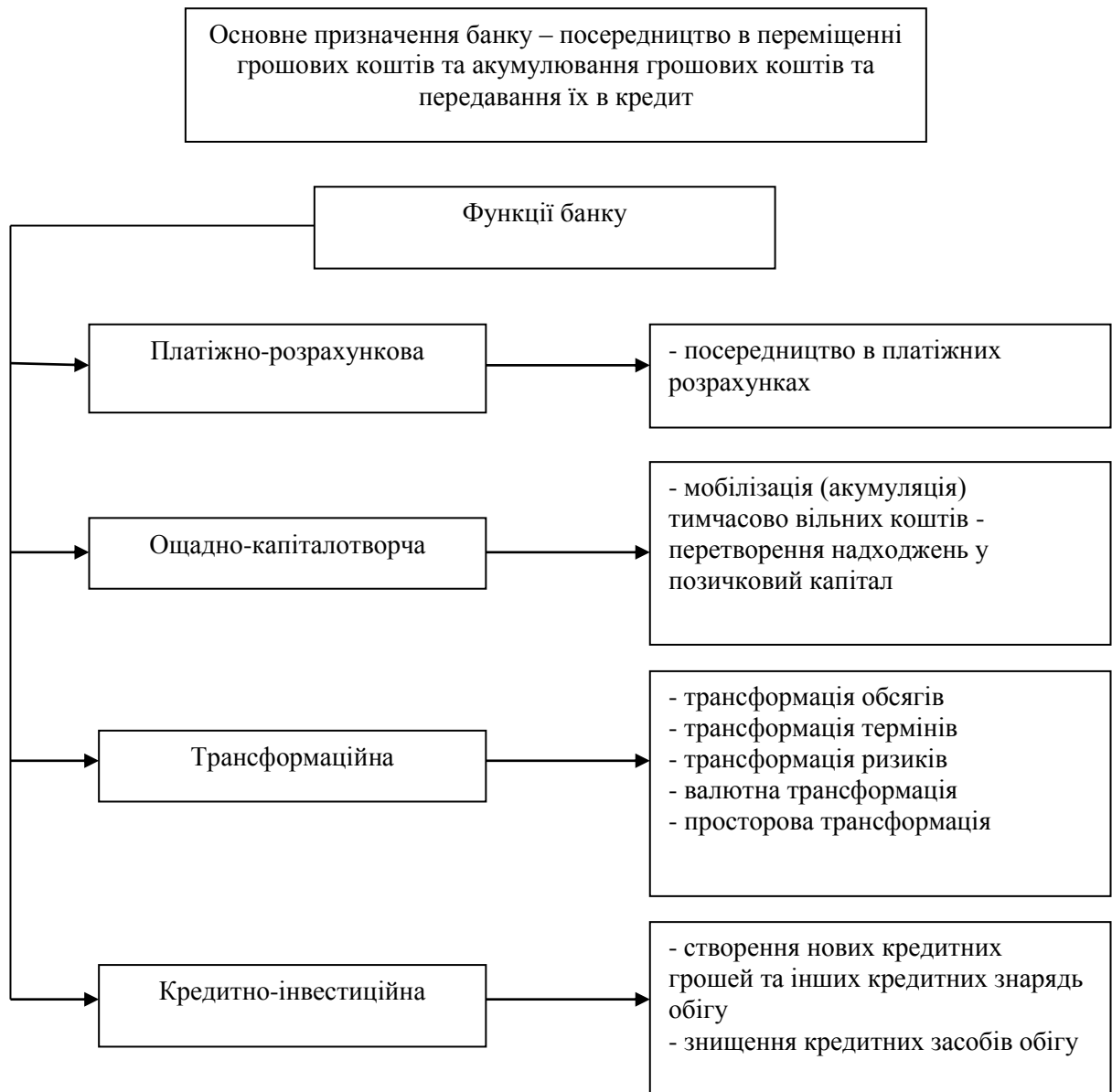

Рис. 1.2. Призначення та основні групи функцій банку

За функціональною специфікою вітчизняні банківські установи поділяються на Національний банк України (центральний банк, банк банків) та банки (або комерційні банки). Банки, як правило, розглядаються у двох аспектах:

- у широкому розумінні банк - це фінансово-кредитна установа, що функціонує на другому після центрального банку рівні банківської системи;
- у вузькому розумінні під банком розуміється багатoproфільна кредитно-фінансова установа, яка здійснює особливий вид підприємницької

діяльності, пов'язаний з рухом позикових коштів, їх мобілізацією і розподілом із застосуванням певного набору базових банківських операцій з метою одержання максимального прибутку. На відміну від центрального банку (яким в Україні є Національний банк України), комерційні банки покликані обслуговувати учасників грошового обігу: суб'єктів господарювання всіх форм власності та організаційно-правових форм (від приватних підприємців до банків), сімейні господарства, державні структури. Саме через ці банки банківська система обслуговує народне господарство відповідно до задач, що випливають з грошово-кредитної політики Національного банку України.

Таким чином, діяльність банку зосереджена не у сфері виробництва, а у сфері обігу, обміну. Банк - це посередник між товаровиробниками, скоріше продавець, ніж виробник; банк відрізняється характером емісії (крім випуску цінних паперів, банк проводить облік, збереженні цінних паперів інших емітентів).

1.2. Складові елементи системи бухгалтерського обліку в банках, їх характеристика

Сьогодні українська економіка потребує створення власного напрямку розвитку і таким фактором управління є банківська система, яка має велике значення на внутрішньому та зовнішньому ринках системи господарювання.

Фінансовий облік в банках України - це складова системи обліку, що включає сукупність правил, методик та процедур обліку для виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про операції банку зовнішнім користувачам, а також внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень [29].

Внутрішніми користувачами інформації визначаються працівники та керівництво банку, акціонери банку, внутрішні аудитори. Для них необхідна ця інформація при складанні планів, оцінюванні, аудиті банківських

операцій.

До зовнішніх користувачів належать клієнти, кредитори, НБУ та інші користувачі, які використовують облікову інформаційну базу для проведення оцінювання діяльності банку.

На початку діяльності керівництву банку необхідно вибрати облікову політику, вказати права працівників, встановити особливості документообігу та техніку обробки інформації в обліку (рис.1.3).

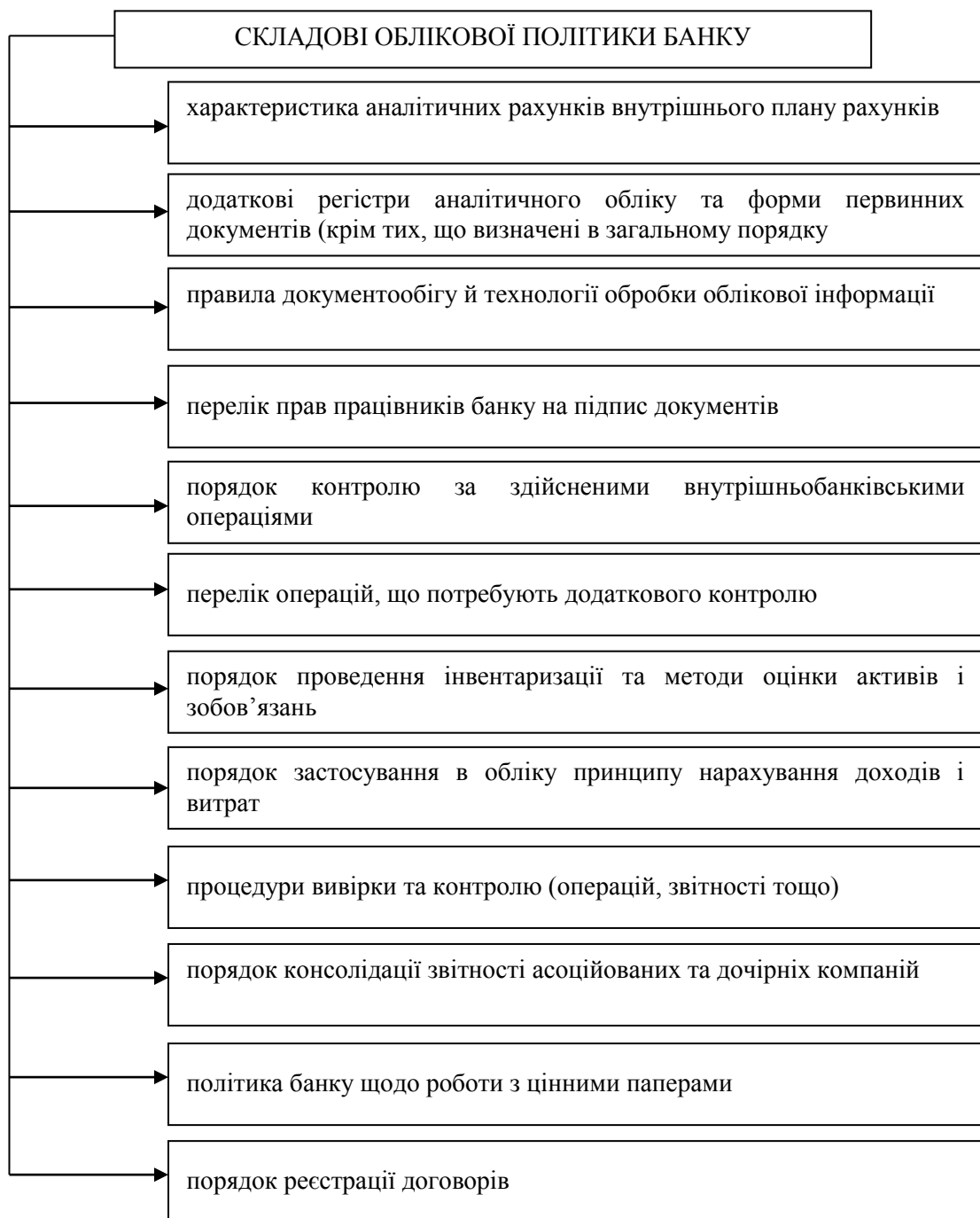

Рис. 1.3. Структура облікової політики банку

Важливим моментом є те, що фінансовий облік є обов'язковим для ведення в здійсненні будь-якої діяльності. Він гарантує вчасне подання достовірної інформації системи обліку про діяльність банку, проведенні аналізу та динаміки результатів, крім того він допомагає у складанні планів, прогнозів, розробленні політики розвитку діяльності банку. Збирання, передавання та оброблення інформації в облік ведуть з моменту початку діяльності банку та до його ліквідації.

Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, збирання, нагромадження, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі облікової інформації, яка використовується управлінським персоналом всередині підприємства при прийнятті управлінських рішень та для забезпечення ефективного використання ресурсів [34].

Він надає керівництву таку інформацію, яка необхідна для прийняття поточних і короткострокових управлінських рішень, складання планів на майбутнє, а також керівництво має можливість приймати обґрунтовані стратегічні рішення в конкурентному середовищі під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Використання управлінського обліку означає самостійність у розробленні системи і форми управлінського обліку, внутрішньої звітності, виборі методу обліку витрат та калькулювання собівартості послуг, встановленні термінів подання фінансової звітності, а також визначенні ризиків ефективності управління. На жаль, управлінський облік є необов'язковим і не регламентується нормативною базою. Інформація фінансового та управлінського обліку застосовується в процесі управління діяльністю банків, що дає можливість здійснювати необхідний аналіз показників.

Податковий облік трактується як сукупність правил, методик і процедур збору, оброблення і формування фінансової інформації про діяльність банку за об'єктами оподаткування, необхідної для обчислення

податків і зборів, забезпечення своєчасності та повноти їх сплати, складання податкової звітності відповідно до вимог податкового законодавства. Порядок ведення податкового обліку діяльності банки визначають самостійно [29].

Порівняльна характеристика фінансового, управлінського та податкового обліку в банках наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика видів обліку

Критерії	Види обліку		
	Фінансовий	Управлінський	Податковий
Мета обліку	Забезпечення своєчасного та повного відображення всіх банківських операцій та надання користувачам інформації про стан активів і зобов'язань, результати фінансової діяльності та їх зміни	Забезпечення керівництва банку та його підрозділів оперативною фінансовою і нефінансовою інформацією для планування, оцінки, контролю й використання банківських ресурсів	Надання інформації, необхідної для обчислення податків і зборів,
Користувачі інформації, що надається обліком	Внутрішні користувачі: акціонери банку, Рада банку, Правління банку, внутрішні аудитори банку, працівники банку Зовнішні користувачі: НБУ, наявні та потенційні кредитори, банки-кореспонденти, наявні та потенційні клієнти, інші	Внутрішні користувачі: керівництво банку	Зовнішні користувачі: податкові органи
Суб'єкт регулювання	Національний банк України	Керівництво банку, акціонери	Державна податкова служба України
Юридичні джерела регулювання	Закони України, нормативно-правові акти НБУ, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)	Відсутні	Податкове законодавство, зокрема
Форми звітності	Звіт про фінансовий стан, звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід, звіт про рух грошових коштів, звіт про зміни у власному капіталі, примітки до звітів	Управлінська звітність (звіти про виконання кошторисів, звіти центрів відповідальності, бізнес плани)	Податкова звітність
Оприлюднення звітності	Фінансова звітність оприлюднюється шляхом публікації в пресі, а також розміщення у всесвітній мережі «Інтернет»	Управлінська звітність не оприлюднюється	Податкова звітність не оприлюднюється
Періодичність складання звітності	Щокварталу, щорічно	Періодичність визначається потребами керівництва банку	Щокварталу, щорічно
Вимірники	Єдиний грошовий	Різні вимірники	Єдиний грошовий
Спрямованість	Ретроспективна оцінка	Прогнозування	Ретроспективна оцінка

Цілями облікової політики є повне та своєчасне відображення операцій банку за рахунками бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, організація операційної діяльності, документування та документообігу, внутрішньобанківського контролю, а також визначення регламенту відносин з питань обліку безпосередньо всередині банку, між банком, НБУ та іншими державними органами, а також між банком та іншими користувачами облікової інформації установи.

Відповідно, облікова політика призначена як для працівників банку, які ведуть облік та складають звітність, так і для користувачів облікової інформації та звітності з метою розуміння принципів, на підставі яких формується звітна інформація, та повного розуміння змісту показників фінансової звітності [59].

Облікова політика в сьогоденні є невід'ємною структурою системи управління банку. Удосконалення переліку та змісту складових наказу про облікову політику банку, відокремлення її організаційного та методичного аспектів, допоможе відобразити важливі пункти облікової політики в документі, впорядкувати їх та відокремити обов'язки працівників облікового процесу. В той же час важливо при формуванні облікової політики банку врахувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів - стану та шляхів розвитку фінансового ринку.

1.3. Документування операцій у банківській установі

Документальне оформлення усіх проведених банківських операцій сприяє вчасному та достовірному відображенню їх в обліку.

Документальна інформація з'являється в банку і має інформаційний характер про хід операції, що дає можливість перевірити правомірність та провести її аудит.

Банківський документ – це письмове розпорядження клієнта чи відповідального працівника банку на проведення грошово-розрахункової або

іншої операції в банку. Сукупність документів, на підставі яких банками здійснюється бухгалтерський облік та контроль, утворює банківську документацію.

Форми документів та порядок їх застосування визначаються нормативними актами Національного банку України.

Документи, які фіксують факти здійснення операцій називаються первинними. Саме первинні документи є підставою для відображення банківських операцій за рахунками бухгалтерського обліку, а у подальшому і у фінансовій звітності [59].

Первинні документи мають обов'язкові реквізити, перелік яких наведено на рис. 1.4.

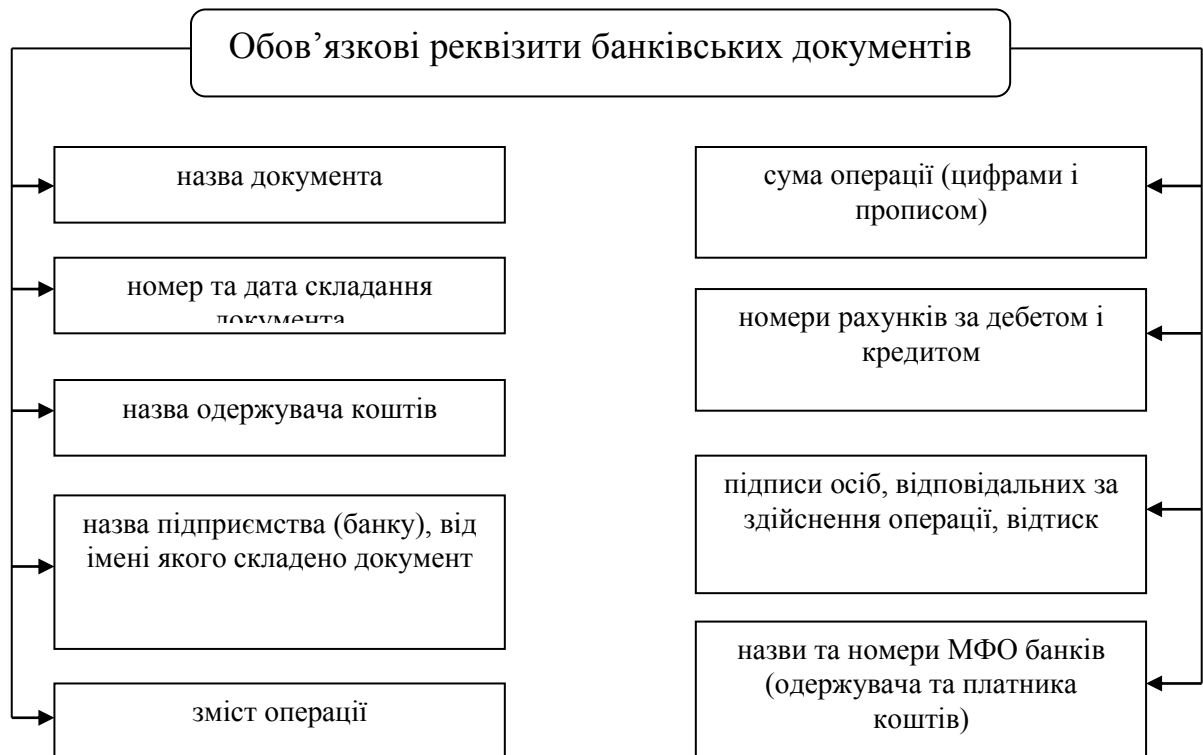

Рис. 1.4. Обов'язкові реквізити банківських документів

Документи у банку в залежності від місця оформлення поділяються на:

- внутрішні та зовнішні;
- за призначенням - розпорядчі та виконавчі документи;
- за змістом операцій - меморіальні та касові (прибуткові та видаткові).

Також в первинних документах можуть міститись і додаткові реквізити. Усі документи повинні мати підпис керівника та, за наявності, відбиток печатки. Якщо в первинних документах немає обов'язкових реквізитів, тоді вони вважаються недійсними і не беруться до уваги для внесення до бази бухгалтерського обліку.

Крім того, в первинних документах, за якими виконують записи в бухгалтерському обліку, повинні містити порядковий номер, дату виконання, номери кореспондуючих рахунків за дебетом і кредитом, суму операції в грошовому виразі та усі необхідні підписи.

Особливості документообігу в банку наведено на рис. 1.5.

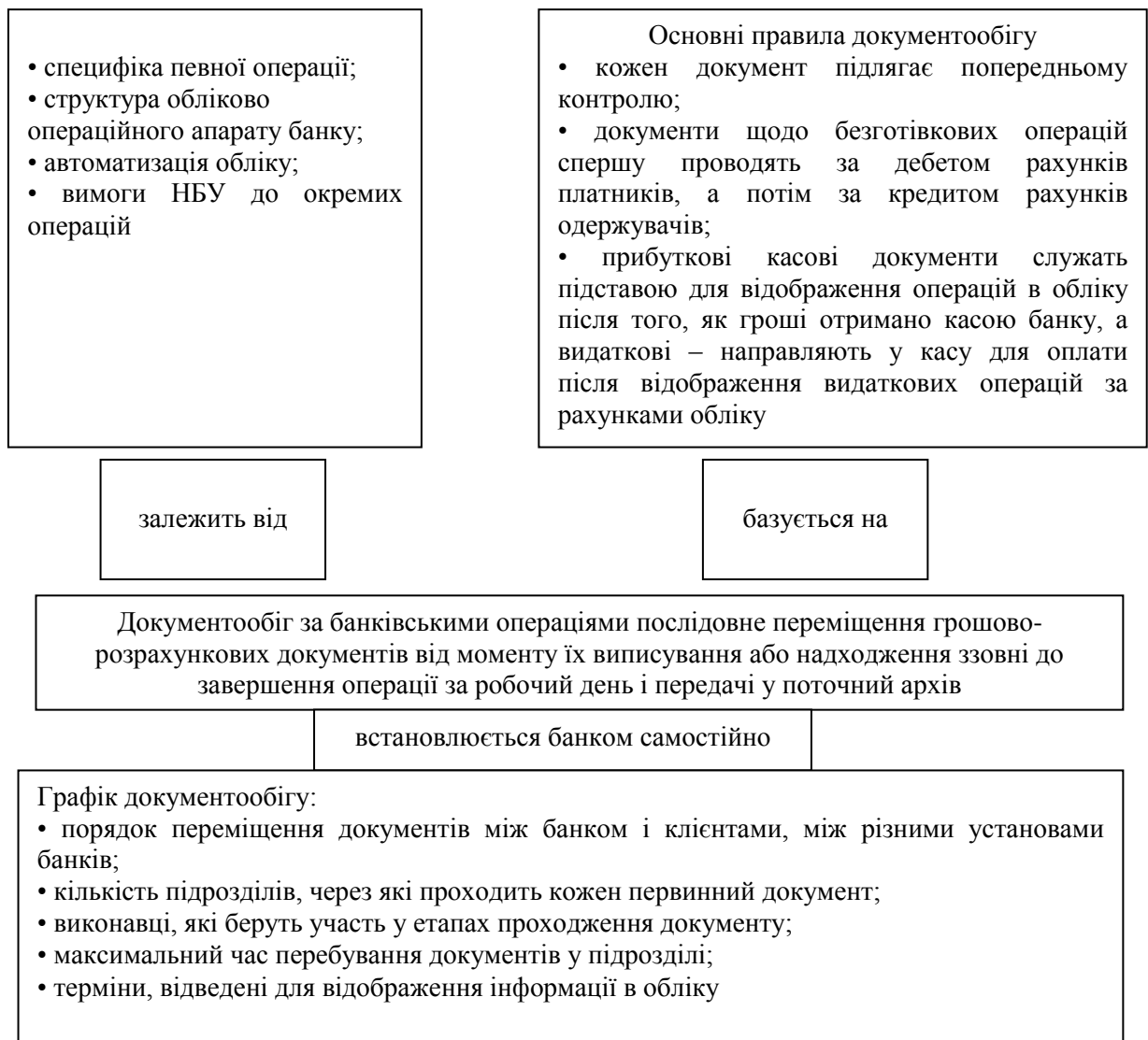

Рис. 1.5. Особливості документообігу в банку

Банківська система відіграє важливу роль у формуванні економічних відносин між суб'єктами грошового ринку. Це обумовлюється тим, що саме банки є одним із найважливіших елементів структури економіки щодо організації руху фінансових потоків. Вони складають основу кредитної системи країни, концентрують основну частину її ресурсів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

2.1. Організація ведення касових операцій в комерційних банках

Проведення банківських касових операцій регламентується «Інструкцією про ведення касових операцій банками в Україні», яка була затверджена постановою Національного банку України 01.06.2010 №22, що одноосібно встановлює правила по обігу коштів, їх емісії. Тобто, він як державний регулятор він визначає напрямки грошово-кредитного розвитку та керує резервними фондами, що повністю йому підпорядковані. Резерви використовуються урядом тільки після погодження із Національним банком щодо надання ним дозволу на використання коштів та збільшення їх маси у обігу.

Банківські операції щодо руху коштів на рахунках і касі банку займають левову частку роботи банку та виконують одну із основних функцій банку. В ході своєї діяльності, банківські установи, проводячи операції із касового обслуговування, допомагають своїм клієнтам забезпечити контроль за станом рахунків, руху на них коштів та проводять контроль за станом готівкового ринку, що є однією із основних функцій банківської системи.

Значні об'єми коштів, що рухаються у каса суб'єктів господарської діяльності або фізичних осіб, а у подальшому на банківських рахунках створюють необхідність у комплектації банківською установою відповідної кількості працівників та організації їх роботи. Комерційні банки самостійно вирішують яка структура обліково-касового персоналу їм необхідна. При цьому доцільно враховувати, що при здійсненні операцій пов'язаних із прийманням та видачею готівкових коштів працівники повинні бути

уважними та відповідальними. Окрім цього вони виконують і інші завдання передбачені посадовою інструкцією, зокрема: облік коштів наданих інкасаторами, міна грошових банкнот, видача чекових книжок тощо. Основні напрямки із здійснення касового обслуговування визначені у рис. 2.1.

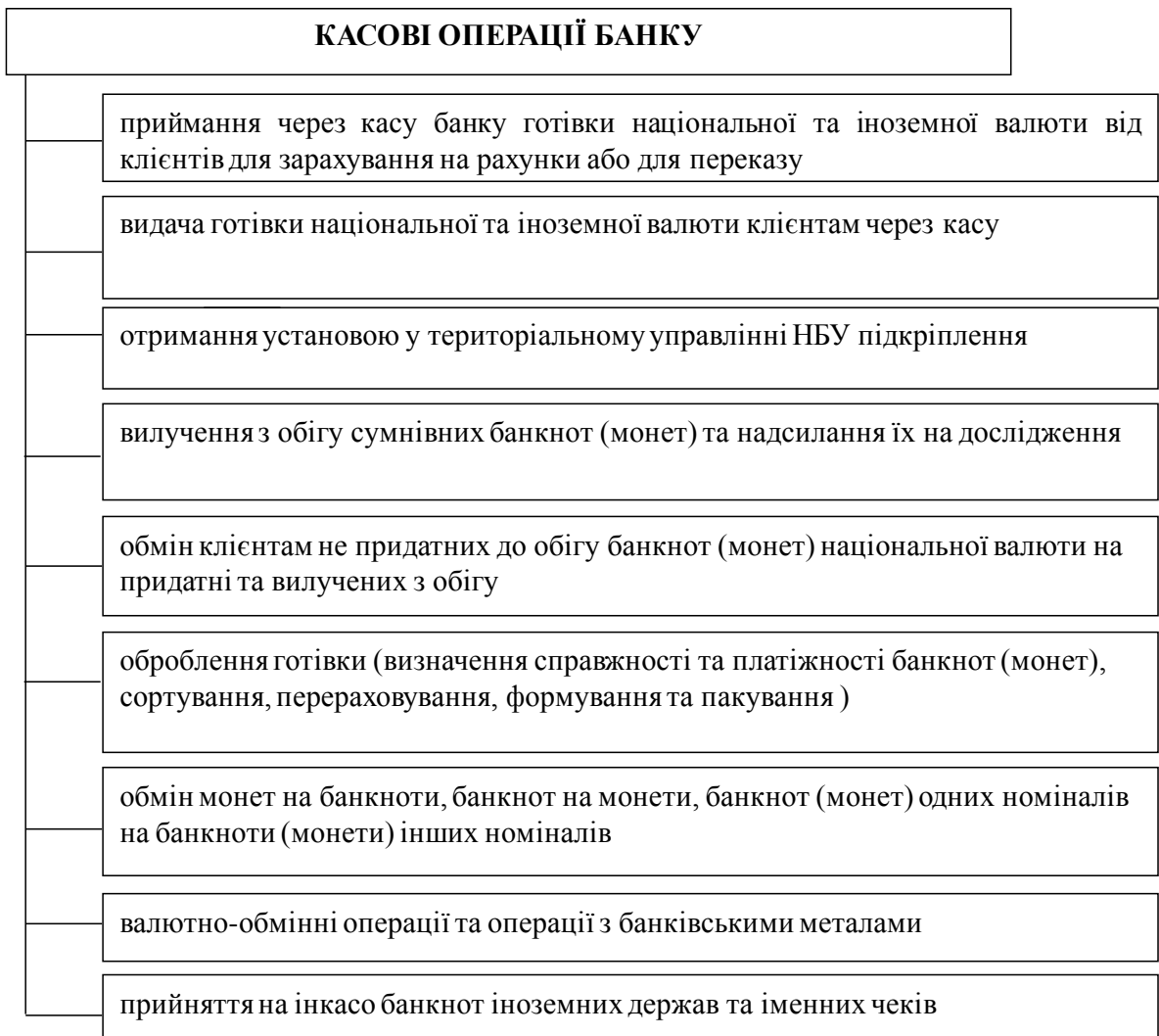

Рис. 2.1. Касові операції банку

Наявну масу грошових коштів у банківській установі прийнято називати «операційною касою».

При проведенні значного обсягу операцій пов'язаних із рухом готівкових коштів «операційна каса» складається із декількох структурних одиниць, таких, як прибутково-видаткову касу, вечірню касу, касу для перерахунку інкасованих сум, проте в основному використовують прибутково-видаткові каси для операцій протягом дня, та вечірні каси для операцій після четвертої години. Враховуючи, що касові операції потребують

значної уваги працівників банку і впливають на його ділову репутацію, вимоги до їх проведення банківською установою відображено на рис. 2.2.

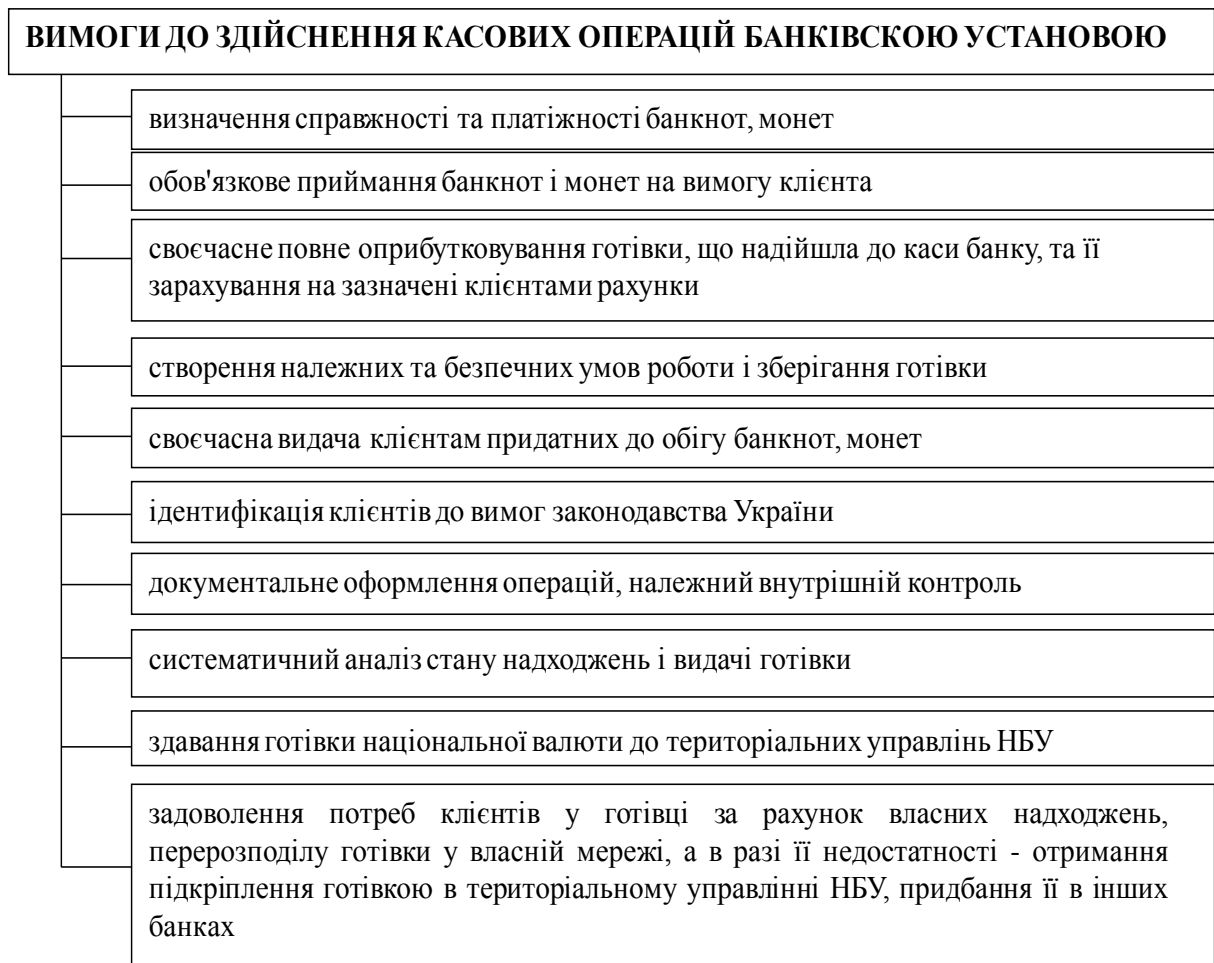

Рис. 2.2. Вимоги до здійснення касового обслуговування банківською установою

Операції із касового обслуговування банком проводяться:

- у межах своєї системи;
- підрозділами Національного банку на підставі заключної угоди;
- іншим банківськими установами відповідно до укладених угод.

Працівники, які здійснюють касове обслуговування у банківській установі, в операційному залу, зобов'язані вести окремі рахунків контрагентів. У межах виконання своїх обов'язків працівник операційного залу опосередковано підконтрольний головному бухгалтеру банківської установи, та є виконавцем, який має право підпису на окремих фінансових

документах, що відносяться до його компетенції та визначені посадовою інструкцією.

При проведенні касового обслуговування можна виділити два основні напрямки – робота із готівковими коштами та робота із безготівковими коштами.

При проведенні операцій із готівковими коштами, вона до банків каси потрапляє на підставі наступних документів: «заява на переказ готівки», «повідомлення», «прибуткові касові ордери».

Відповідно до першого документу надходять кошти від юридичних осіб для внесених їх на рахунок, а також надходження від фізичних осіб – громадян при відкритті депозитного рахунку або його поповнення.

Другим оформляють платежі від населення [11].

За допомогою прибуткових касових ордерів проводяться решта банківських операцій із надходження коштів до каси. Сьогоднішній день відкрив нові можливості для здійснення операцій із готівковими коштами, основні напрямки надходження коштів, а у подальшому їх передача контрагенту наведена на рис. 2.3.

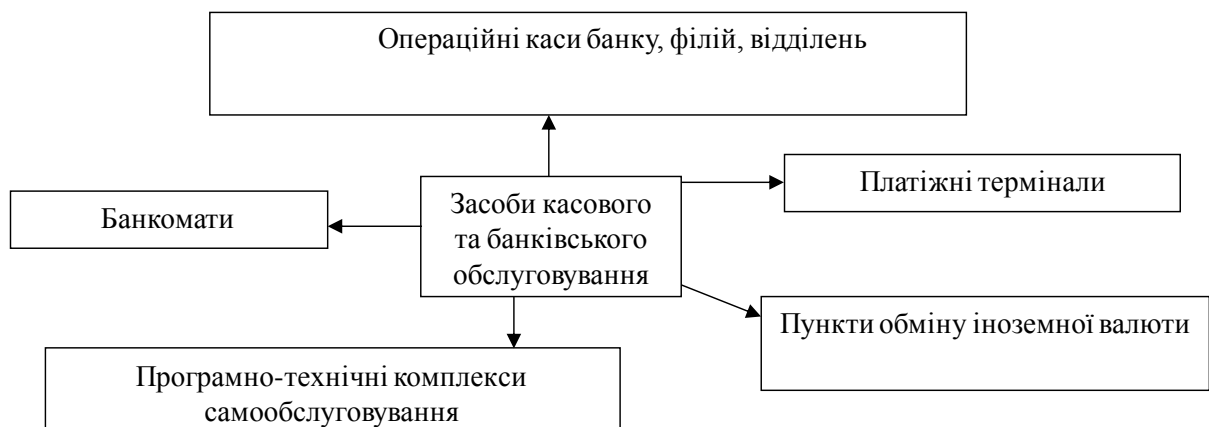

Рис. 2.3. Напрямки приймання та видачі коштів

Хоча науковий прогрес та розвиток електронних сервіс і розвивається стрімкими темпами, проте все одно всі суми готівки обліковуються та

надходять до каси банківської установи, тому всі кошти отримані за операційний день відображаються у касовому журналі.

Готівкові кошти, які були прийняті до каси протягом операційного дня у межах робочого дня оприбутковується до операційної каси та перераховується за напрямком вказаним у документах контрагента або на кореспондуючий рахунок банківської установи.

Після завершення операційного дня, в установах, працюють так звані «вечірні каси», які здійснюють обслуговування клієнтів по завершенню операційного дня. Працівники вечірньої каси здійснюють операції тільки із прийому коштів, видаткові операції ними не проводяться.

Кошти та документи, що стали підставою для проведення операції та прийняті у вечірню касу передаються завідувачу каси на наступний робочий день, про , що робиться запису у касовому журналі.

Після проведення звірки записів завідувач каси передає журнал головному бухгалтеру, тобто послідує контроль за операціями, які були проведені вечірньою касою покладається на завідувача каси та головного бухгалтера.

З огляду на наведене, можна сказати, що така перевірка записів та відповідності їм документів є елементом внутрішнього контролю, який проводиться підрозділом бухгалтерії.

Бухгалтерські проведення щодо оприбуткування готівкових коштів у банківській установі відображено у таблиці 2.1.

Окрім операцій із надходження коштів до каси, касирами операційного залу здійснюється і їх видача. Підставою для отримання готівки у касі банку є грошовий чек складений за типовою формою, який надається суб'єктом господарської діяльності та заявка на видачу готівкових коштів від громадян. При проведенні внутрішніх операцій застосовують видатковий касовий ордер.

З метою забезпечення операцій по видачі готівкових коштів касирам під звіт видається готівка, за яку вони розписуються у «Книзі прийнятих і

виданих грошей (цінностей)». Після отримання суми під звіт, касир який проводить видачу коштів із каси проставляє у вказаній книзі запис щодо проведеної операції.

Таблиця 2.1

Проведення касових операцій щодо оприбуткування готівки

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт рахунку	Кт рахунку
1	Приймання готівки від юридичних осіб для зарахування на власні поточні рахунки	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001 «Банкноти та монети в касі банку»/ 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»)	Поточний рахунок юридичної особи (2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання» / 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ»)
2	Приймання готівки від фізичних осіб для зарахування на власні поточні, вкладні (депозитні) рахунки	Рахунок для обліку готівкових коштів (напр. 1001/ 1002)	Поточний рахунок фізичної особи (напр. 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб»)/ Депозитний рахунок фізичної особи (напр. 2630 «Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб»)
3	Приймання готівки від фізичних та юридичних осіб для зарахування на рахунки інших юридичних та фізичних осіб	Рахунок для обліку готівкових коштів (напр. 1001/ 1002)	Поточний рахунок (.2600 /2620 / 2650) Депозитний рахунок фізичної особи (2630/ 2635)
4	Прийняття готівки від працівників банку як повернення невикористаної підзвітної суми	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)	3551 «Аванси працівникам банку на господарські витрати»
5	Утримання з клієнтів комісійної винагороди банку	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)	6110 «Комісійні доходи від розрахунково-касового обслуговування клієнтів»
6	Приймання податкових, комунальних та інших платежів від фізичних та юридичних осіб з дорученням подальшого перерахування за призначенням	Рахунок для обліку готівкових коштів (напр. 1001/ 1002)	2902 «Кредиторська заборгованість за прийняті платежі»/ 2909 «Інша кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку»

Сума коштів по залишку та документи, що були підставою для виплат із каси за операційний день передаються завідувачу каси про, що робиться запис у Книзі обліку прийнятих і виданих грошей (цінностей). По завершенню операційного дня, завідувачем каси підписується довідка про проведені обороти по касі де зазначається загальна сума надходження та витрачання за день.

Документи по проведених оборотах по касі протягом 12 попередніх місяців зберігаються у грошовому сховищі або окремому металевому сейфі, під охороною, відповідальний за зберігання документів є завідувач кас.

Сума коштів яка зберігається у операційні касі банківської установи погоджується із відповідним підрозділом Національного банку України. Розрахунок залишку коштів проводиться на підставі середньомісячного залишку попереднього року.

Бухгалтерські проведення щодо видачі готівкових коштів у банківській установі відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Бухгалтерські проведення із видаткових операцій банків

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт рахунку	Кт рахунку
1	Видача готівки юридичним особам, підприємцям з їх поточних та інших рахунків	Поточний рахунок юридичної особи (2600 /2650)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)
2	Видача готівки фізичним особам з поточних, вкладних (депозитних) рахунків	Поточний рахунок фізичної особи (2620) / Депозитний рахунок фізичної особи (2630 /2635)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)
3	Видача авансу на господарські витрати працівнику банку	3551 «Аванси працівникам банку на господарські витрати»	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)
4	Виплата заробітної плати працівникам банку	3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)
5	Видача з каси переказу клієнту без відкриття рахунку в банку	2902 «Кредиторська заборгованість за прийняті платежі», /2909 «Інша кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку»	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)
6	Видача клієнту кредиту	Позичковий рахунок (2202 «Короткострокові кредити на поточні потреби, що надані фізичним особам»)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001/ 1002)

Отже, при проведенні касових операцій необхідно дотримуватись певних правил.

- Документи щодо операції по надходженню коштів оформляються лише після надходження коштів на поточні рахунки або до каси.

- При надходженні коштів від працівників банку для наслідок внутрішньобанківського обліку прибутковий касовий ордер виписується у двох примірниках.

Видатки коштів із каси банківської установи контролюються безпосередньо касиром, завідувачим каси та головним бухгалтером. Всі операції із видачі коштів ретельно відображаються у документах, що має запобігти: здійсненню видачі коштів на підставі неналежних документів; здійсненню видачі коштів на підставі документів без підписів чи відтиску печатки, або таким що не відповідають зразкам; надходженню до каси видаткових документів поза контролем операційних працівників; внесенню виправлень у касові документи й журнали.

2.2. Основні засади ведення і обліку банками депозитних та кредитних операцій

Здійснення операцій по залученню коштів, як депозитних визначається «Положенням про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами», затвердженим Постановою НБУ 03.12.2003 №516. Ним визначається здійснення залучення банками грошових коштів від юридичних та фізичних осіб на вкладні (депозитні) рахунки та розміщення ощадних сертифікатів.

Вклад або депозит – це внесені у готівковій або безготівковій формі кошти у національній або іноземній валюті, або банківські метали, що надійшли на договірних засадах на певний термін зберігання під відсоток та підлягають поверненню вкладнику на умовах визначених угодою, види депозитів відображено на рис. 2.4.

Вклади (депозити)	
за вимогою	строкові
це грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу (депозиту) на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунка	грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банку на визначений договором строк. Сума, строки та умови приймання вкладів (депозитів) визначаються між банком та вкладником на договірних засадах

Рис 2.4. Види депозитних вкладів

Ведення бухгалтерського обліку операцій із депозитами визначено у «Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України», затверджена постановою Національного банку України 27.12.2007 №481.

Облік операцій у іноземній валюті та банківських металах відповідає порядку обліку у національній валюті.

Під час складання балансу оцінка депозитів проводиться за амортизованою собівартістю із застосуванням ставки відсотка під час проведення амортизації дисконту та відображення відсотків.

У бухгалтерії операції щодо пролонгації терміну депозитних вкладень зазначаються по рахунках короткострокової або довгострокової заборгованості визначених у Плані рахунків бухгалтерського обліку банків України із позначенням терміну пролонгації договору та дати її погашення.

Основні дані по вкладу та вкладнику відображаються у поточному відкритому рахунку, рахунки на яких відображаються депозитні кошти наведено на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Рахунки для обліку активних кредитних операцій

Такий вклад у бухгалтерському обліку заносить до відповідного реєстру вкладів у вигляді поточного вкладу у книзі відкритих рахунків.

Строкові депозити поділяються на ощадні і строкові.

Ощадні депозити відкривають лише фізичним особам із відповідними застереженнями, зокрема:

- оформлюється та видається ощадна книжка;
- при здійсненні будь-яких операцій по вкладу до банку подається

ощадна книжка.

Для відображення у обліку такі вклади ведуться у розрізі вкладників і з відкриттям окремого банківського рахунку, особливістю їх є те, що вони одночасно можуть бути і депозитними [8].

Вклади відображаються залежно від виду по рахунках 1-3 класу Плану рахунків бухгалтерського обліку в банках, тобто на цих рахунках здійснюється їх синтетичний облік. В аналітичному обліку для кожного вкладу ведуться особові рахунки розрізі вкладників.

З урахуванням методу видачі відсотків авансом чи по підсумку вкладу, змінюється сума, що надходить від депонента, тобто змінюється номінальна

сума депозиту, а також сума, яка обліковується на рахунку будуть збігатись збігаються.

Під час відображення у бухгалтерському обліку операцій із відкриття рахунку по депозитному вкладу вказуються бухгалтерські записи відображені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Типові бухгалтерські проведення пов'язані з обліком залучених депозитів

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт рахунку	Кт рахунку
1	Залучення коштів на депозитний рахунок		
а	готівкою (для фізичних осіб)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001 «Банкноти та монети в касі банку»)	Рахунок для обліку залучених депозитів (2630 «Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб»)
б	перерахуванням з поточного рахунку (для фізичних, юридичних осіб)	Поточний рахунок клієнта (2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»)	Рахунок для обліку залучених депозитів (2610 «Короткострокові вклади (депозити) суб'єктів господарювання»)
в	перерахуванням коштів з іншого банку (для фізичних, юридичних осіб, банків)	Кореспондентський рахунок (1200 «Кореспондентський рахунок банку в НБУ»)	Рахунок для обліку залучених депозитів (1612 «Короткострокові вклади (депозити) інших банків»)
2	При залученні депозиту за ставкою нижчою, ніж ринкова, банк визнає прибуток	Рахунки для обліку неамортизованого дисконту за залученими депозитами (напр. 1616 / 2616 / 2636)	6398 «Дохід під час первісного визнання фінансових зобов'язань за вартістю, вищою/нижчою, ніж справедлива»
3	При залученні депозиту за ставкою, вищою, ніж ринкова, банк визнає збиток	7398 «Витрати під час первісного визнання фінансових зобов'язань за вартістю, вищою/нижчою, ніж справедлива»	Рахунки для обліку неамортизованої премії за залученими депозитами (1615 / 2617 / 2637)
4	Повернення коштів з депозитного рахунку вкладнику		
а	готівкою (для фізичних осіб)	Рахунок для обліку залучених депозитів (напр. 2630)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001)
б	перерахуванням на поточний рахунок (для фізичних, юридичних осіб)	Рахунок для обліку залучених депозитів (2610)	Поточний рахунок клієнта (2600)
в	перерахуванням коштів в інший банк (для фізичних, юридичних осіб, банків)	Рахунок для обліку залучених депозитів (1612)	Кореспондентський рахунок (1200)
5	Визнання простроченої заборгованості за залученим депозитом	Рахунок для обліку залучених депозитів (1612)	Рахунок простроченої заборгованості за депозитами (1617)
6	Погашення простроченої заборгованості за залученим депозитом	Рахунок простроченої заборгованості за залученими депозитами (1617)	Рахунки для обліку грошових коштів (1200)

Крім операцій із залучення коштів банківські установи здійснюють операції із кредитування, які фактично відносяться до активних банківських

операцій так, як по них вони отримують дохід. Основною проблемою при видачі кредитів є ризик їх неповернення.

Отже, для досягнення прибутку банку необхідно здійснювати такі операції дуже виважено, бо неповернення значних сум кредитних коштів може суттєво впливати на платоспроможність банку.

При розгляді документів, які стосуються надання позичальнику коштів бухгалтерія банку участі у процесі не бере, у даному випадку рішення приймається на підставі аналізу відділу безпеки і кредитного відділу.

Після укладання кредитної угоди до бухгалтерії надається угода у якій визначено

- вид кредиту;
- сума кредиту;
- процентна ставка;
- строки погашення боргу і відсотків .

Порядок відображення бухгалтерських операцій із надання кредиту відображено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Типові бухгалтерські проведення при наданні кредиту

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт рахунку	Кт рахунку
1	Кредит видається із зарахуванням на поточний рахунок клієнта		
а	Якщо позичальник – клієнт банку, у якому видається кредит	Позичковий рахунок (2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання»)	Поточний рахунок клієнта (2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»)
б	Якщо позичальник – клієнт іншого банку або банк	Позичковий рахунок (2062)	Коррахунок банку (1200 «Кореспондентський рахунок банку в НБУ»)
2	Кредит видається готівкою: фізичній особі; підприємству	Позичковий рахунок (2202)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001 «Банкноти та монети в касі банку»)
3	Кредит видається на відкриття акредитива або на придбання розрахункової чекової книжки	Позичковий рахунок (2202)	Рахунок для обліку коштів в розрахунках (напр. 2602 «Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання»)

Загальна практика проведення операцій із кредитування та відображення її у бухгалтерському обліку, містить наступні облікові процедури:

1. позабалансові операції, що операцій з обліку забезпечення кредитування.

2. бронюванням кредитних ресурсів банку на замовлення клієнта.

Загальні етапи надання банківського кредиту відображено на рис.2.6.

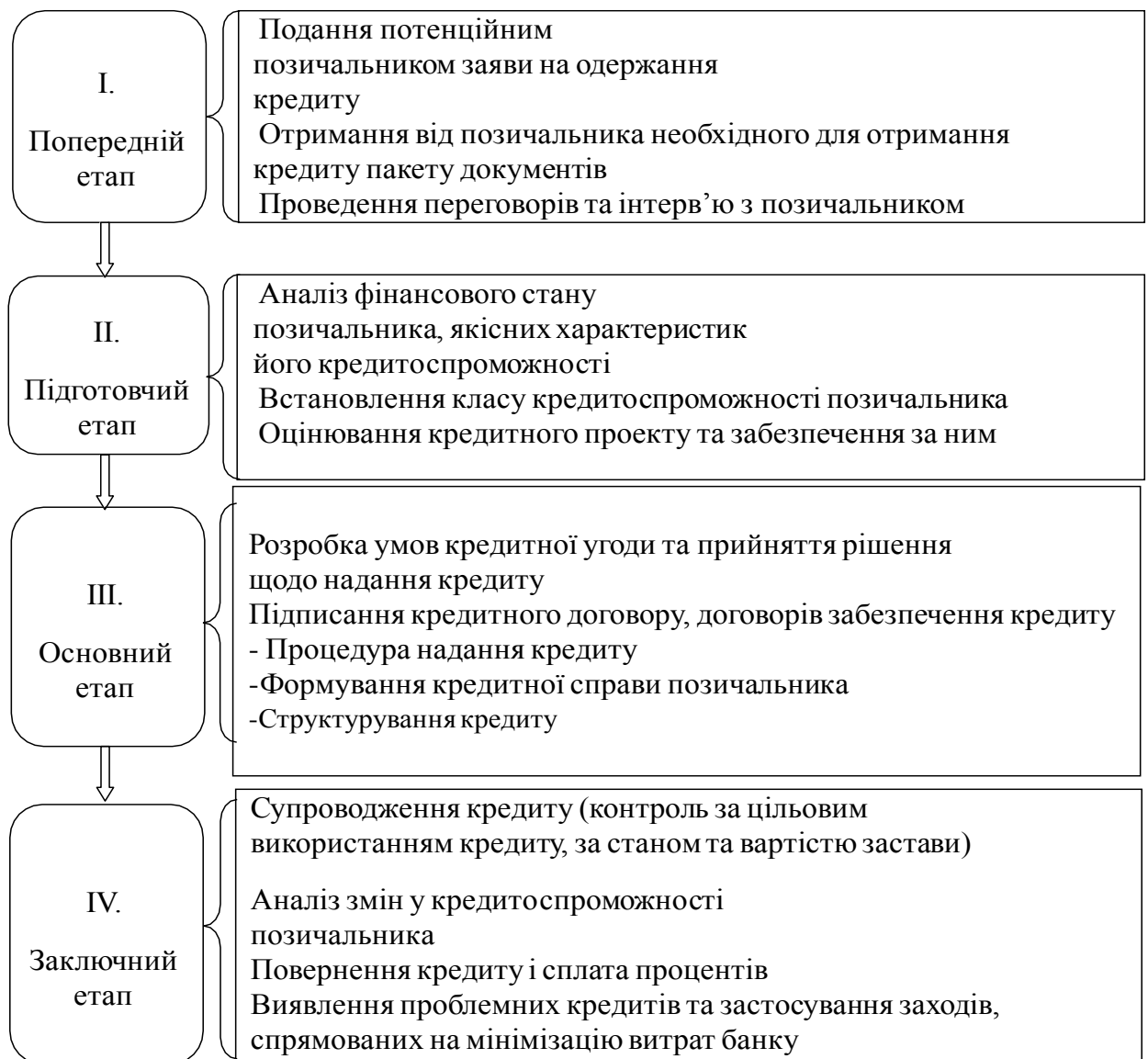

Рис. 2.6. Етапи процесу банківського кредитування

У разі несплати наданого банківського кредиту більш ніж 30 днів він вважається сумнівною заборгованістю, то підрозділ бухгалтерія передає інформацію до юридичного відділу для вжиття заходів стягнення заборгованості у судовому порядку.

2.3. Відображення бухгалтерських операцій у фінансовій звітності банківської установи

Банківська фінансова звітність подається банківською установою за проведений обліковий цикл, а саме календарний рік. Кожний із елементів фінансової звітності має своє призначення, що вказане у табл. 2.5.

У фінансовій звітності розкривають інформацію про проведені протягом звітного періоду операції, а також зазначають інформацію за попередній період для можливості її порівняння [12].

Таблиця 2.5

Склад і призначення компонентів фінансової звітності банків

Компоненти звітності	Призначення
Баланс	Надання інформації про фінансовий стан банку на звітну дату
Звіт про фінансові результати	Надання інформації про доходи, витрати та фінансові результати від діяльності за звітний період
Звіт про рух грошових коштів	Надання інформації про надходження і вибуття грошових коштів унаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду
Звіт про власний капітал	Надання інформації про зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду
Примітки до фінансових звітів	Виклад облікової політики та пояснення інформації, наведеної у кожному фінансовому звіті

Окрім загальноприйнятої фінансової звітності банківські установи з метою аналізу своєї діяльності можуть скласти звітність із іншими періодами та показниками, така звітність призначена в основному для внутрішнього користування, а також власника банківської установи та потенційних

зовнішніх інвесторів.

Проте, незалежно від виду та терміну звітної інформації фінансова звітність відображає дані про діяльність банку за певними правилами, які зображено на рис.2.7.

ОСНОВНІ ПРАВИЛА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ
Звітним періодом для складання фінансової звітності є <i>календарний рік</i> . Проміжна звітність складається <i>щокварталу</i> за наростаючим підсумком з початку звітного року.
Складанню річного звіту має передувати <i>обов'язкова інвентаризація</i> активів, зобов'язань, резервів, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан та оцінка.
Банк складає та подає фінансову звітність до Національного банку України у грошовій одиниці України - <i>у тисячах гривень</i> .
Банк визначає <i>самостійно</i> порядок складання і подання фінансової звітності <i>відокремленими підрозділами та учасниками консолідованої групи</i> .
Банк має право вносити зміни до <i>форм фінансової звітності</i> та приміток до них відповідно до вимог МСФЗ.
Фінансову звітність <i>підписують голова правління та головний бухгалтер банку</i> (або материнського банку для консолідованої звітності) (чи уповноважені ними особи).
Материнський банк включає до <i>консолідованої фінансової звітності</i> показники річної фінансової звітності <i>всіх учасників консолідованої групи</i> , включаючи організації спеціального призначення.
Материнський банк та <i>учасники консолідованої групи використовують єдині принципи облікової політики</i> . За основу облікової політики консолідованої групи береться облікова політика материнської компанії.
Банк складає фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку з урахуванням <i>коригуючих проводок щодо подій, які коригують дані після дати балансу</i> .
Банк <i>коригує річну фінансову звітність</i> і відповідну порівняльну інформацію за попередні звітні періоди, якщо вона складається в умовах <i>гіперінфляції</i> . Це коригування показників звітності не <i>супроводжується бухгалтерськими проведеннями</i> . Банк складає річну фінансову звітність відповідно до вимог МСФЗ на підставі даних бухгалтерського обліку, а після цього шляхом коригування її показників складає скориговану фінансову звітність з урахуванням впливу інфляції.
Фінансова звітність (<i>річна</i>) підлягає обов'язковій перевірці та <i>підтвердженню аудитором</i> .
Банк зобов'язаний <i>протягом місяця, наступного за звітним періодом, оприлюднювати проміжну (квартальну) фінансову звітність</i> в обсязі та у спосіб, що визначені законодавством України
Банк зобов'язаний <i>не пізніше 30 квітня, наступного за звітним роком, оприлюднювати річну фінансову звітність</i> та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком в обсязі та у спосіб, що визначені законодавством України

Рис.2.7. основні правила складання фінансової звітності банківської установи

Порядок визначення та смислового навантаження інформації виникає у сукупності всіх фінансових показників відображених у бухгалтерському балансі та розкриття її змісту примітках до балансу. Враховуючи, що баланс складається із активів та пасивів, облікова формула балансу зображується як:

$$\text{Активи (А)} = \text{Зобов'язання (З)} + \text{Капітал власників (К)}$$

У звіті про фінансові результати визначається про доходи та витрати банківської установи, а також окремим рядком визначається фінансовий результат діяльності. Основними елементами звіту є доходи та видатки. Фінансовий результат не є самостійним елементом цього звіту, оскільки обчислюється через співвідношення доходів і видатків.

Звіт про рух грошових коштів розкриває інформацію про основні джерела отримання коштів банківською установою, а також її ліквідність на ринку.

У звіті про власний капітал зазначається інформація про розподіл отриманого чистого доходу:

- 1) відрахування в загальні резерви;
- 2) відрахування на сплату дивідендів акціонерам.

Також у звіті відображають інформацію про до капіталізацію банку засновниками. Отже, фінансові звіти надають інформацію як внутрішнім так і зовнішнім користувачам про процеси які відбуваються у банківській установі її фінансовий стан та ділову активність.

РОЗДІЛ 3

ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

3.1. Предмет, метод та значення аналізу діяльності банку

Реформування економіки яке відбувається протягом 2014-2019 років, а також політична ситуація здійснює значний вплив на ринок банківських послуг, як для держаного регулятора, так і для самої банківської установи. Такі впливи вимагають від банківської установи постійно моніторити ринкову ситуацію та проводити аналіз діяльності установи, що у подальшому дає можливість вчасно реагувати на зміни ринку, конкурентні продукти та ефективно використовувати своїми активами та здійснювати операції для підвищення прибутковості та стабілізації фінансового стану.

Для проведення аналізу проведених банківських операцій та фінансового стану необхідно визначити цілі та об'єкти проведення аналізу, рис. 3.1.

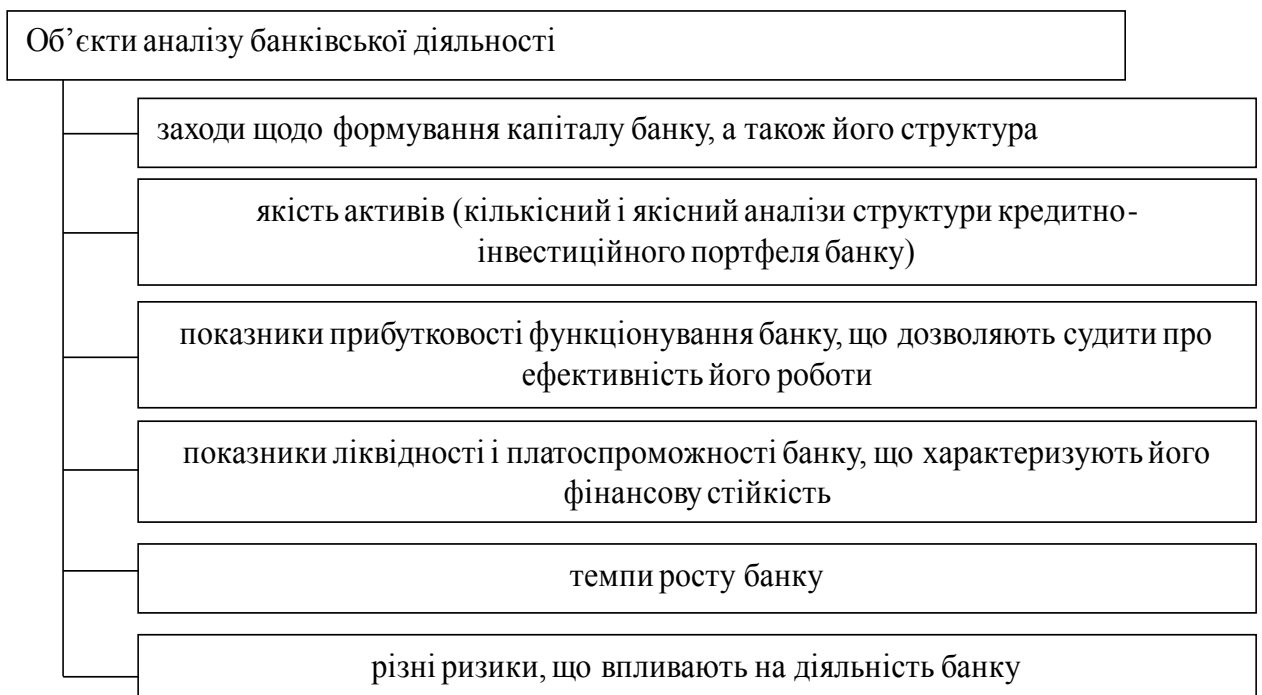

Рис. 3.1. Об'єкти аналізу банківської діяльності

Предметом аналізу є зв'язки економічних явищ і процесів, які впливають на діяльність банку. Це пов'язано із загостренням конкуренції на ринку банківських послуг, які надаються не тільки банківськими установами, а й іншими фінансовими групами, зокрема у частині кредитування населення, як фінансово, так і споживчого кредитування.

Методами аналізу фінансової звітності є проведення аналітичних розрахунків та порівнянь показників у їх подальшому поєднанні для формування цілісної картини фінансового стану банківської установи, а також визначення пріоритетних напрямків розвитку та встановлення недоліків, які мали місце у аналізованому періоді. З метою проведення аналізу застосовують такі методи (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Методи проведення аналізу діяльності банківських установ

Для здійснення відповідної аналітичної роботи аналітику необхідно мати доступ до інформаційних ресурсів, які характеризують банківську діяльність об'єкта дослідження, що повністю його. До мінімального обсягу інформації можна віднести баланс, а також звіт про прибутки і збитки.

Аналіз банківської діяльності необхідно проводити на підставі

принципів, які здійснюють значний вплив на його ефективність та достовірність, принципи проведення аналізу відображено на рис. 3.3.

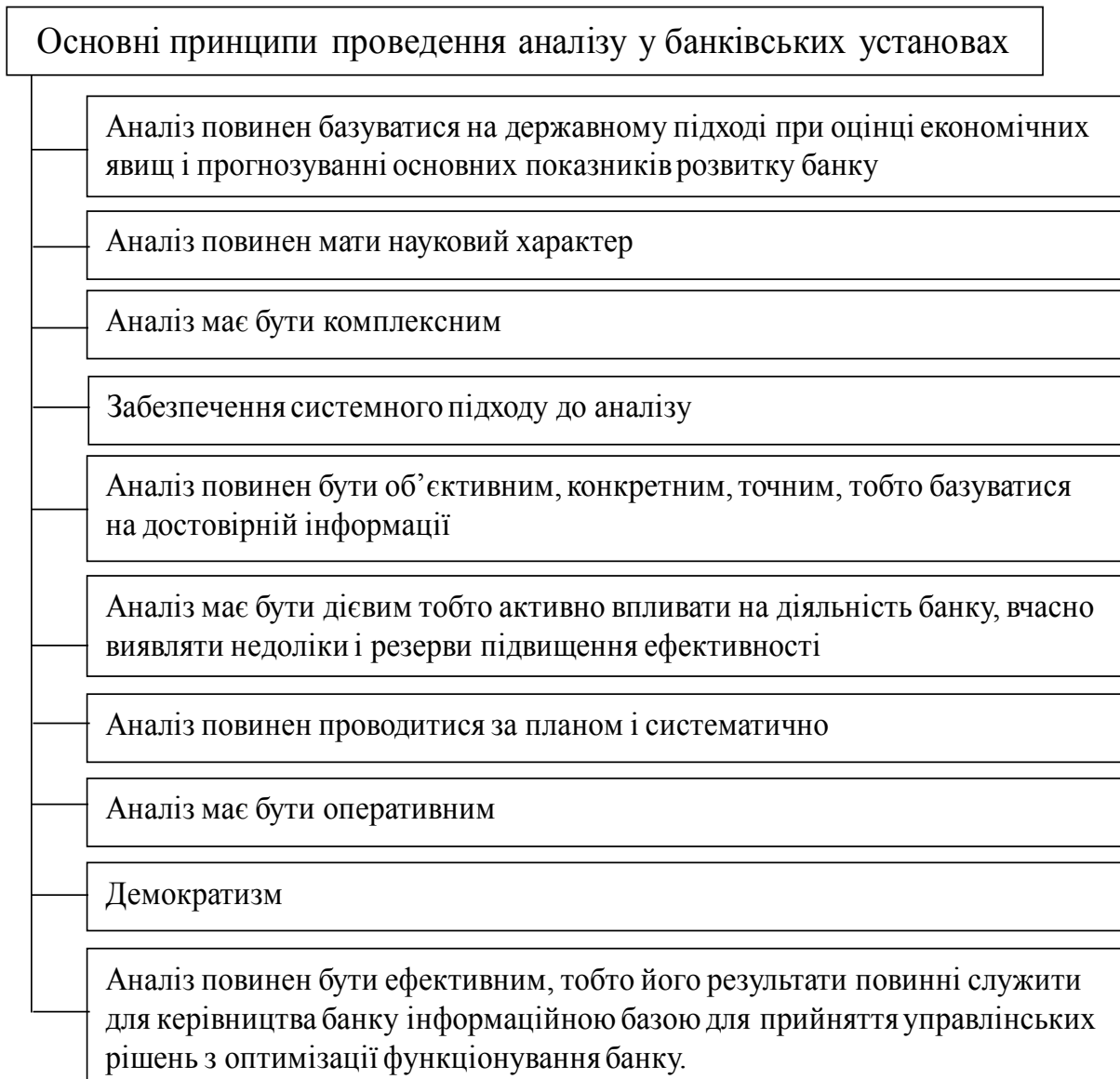

Рис. 3.3. Принципи проведення аналізу у банківських установах

Баланс банку являє собою бухгалтерський документ де відображено стан його власних та залучених у свою діяльність коштів, та інформацію про проведенні операції з активів та пасивів за аналізований період. За даними наведеними у балансі проводиться контроль за успішністю руху активів та пасивів банку, стану кредитних та касових операціях, у тому числі операції з цінними паперами [65].

Баланс відображається у грошовому виразі та відображає стан ресурсів

банку та джерела їх формування, а також фінансові результати на початок та кінець звітного періоду.

Баланс є головною складовою звітності, його аналіз допомагає розділити інформацію про наявність власних чи запозичених коштів, відображає зміни, які відбулись у джерелах формування власних ресурсів, визначити динаміку активів та пасивів. Структура балансу банку відображено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Структура балансу комерційного банку

АКТИВ	ПАСИВ
Готівкові кошти, коррахунки в ЦБ та інших банках (первинні резерви)	Позиченні ресурси
Державні цінні папери (вторинні ресурси)	Зобов'язання перед іншими банками (коррахунки інших банків)
Кредитний портфель	Міжбанківські кредити отриманні, в т.ч. від ЦБ
Інвестиційний портфель (корпоративні цінні папери)	Залученні ресурси
Основні засоби, капітальні витрати та інші активи	Залишки коштів на поточних та бюджетних рахунках
	Депозити до запитання
	Терминові депозити юридичних і фізичних осіб
	Ощадні вклади
	Інші пасиви
	Усього зобов'язання
	Капітал
	Капітал I рівня
	Капітал II рівня
	Капітал III рівня
	Усього власний капітал
БАЛАНС	БАЛАНС

Залежно від періоду проведення аналізу фінансової стійкості, його поділяють на:

- щоденний;
- щотижневий;

- місячний;
- квартальний;
- річний.

Залежно від повноти поділяється на: повний та тематичний;

За суб'єктами виділяють аналіз:

- внутрішній використовують для внутрішніх користувачів, такий аналіз, як правило це комерційна та банківська таємниця;
- зовнішній, це офіційно оприлюднена звітність.

За способом проведення:

- суцільний;
- вибірковий.

В ході аналізу діяльності банківської установи вирізняють наступні етапи:

- I. Визначення об'єкти, в ході чого визначається мета та завдання, складається план аналізу.
- II. Визначається система показників для характеристики об'єкта аналізу.
- III. Збір фінансової інформації.
- IV. Порівняння динаміки показників по аналізованих періодах та із показниками банків-конкурентів.
- V. Проведення економічного аналізу фінансової стійкості.
- VI. Встановлення відхилень одержаних результатів та планових, вивчення причин відхилення.
- VII. Надання пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності установи.

3.2. Послідовність проведення та узагальнення результатів аудиту

Реформування економічних процесів, яке відбувається в Україні ставить нові виклики та визначає завдання у необхідності контролю за

діяльністю банківських установ так, як заходи управління напряму залежать від достовірності даних отриманих у наслідок контрольних функцій управлінського апарату.

Враховуючи, що при складанні річної звітності обов'язковим є незалежний аудиторський контроль, тому банківській установі завчасно необхідно укласти договори про його проведення із аудиторською фірмою із бездоганною репутацією, що у подальшому дасть поштовх для підняття рейтингу установи у банківській системі та у залученні активів зі сторони, як споживачів банківських послуг, так і зі сторони потенційних інвесторів, у тому числі іноземних. Враховуючи наведене банківська установа має поставити аудиторській компанії певні завдання та цілі для досягнення найбільш ефективного результату, цілі аудиту депозитних операцій відображено на рис. 3.4.

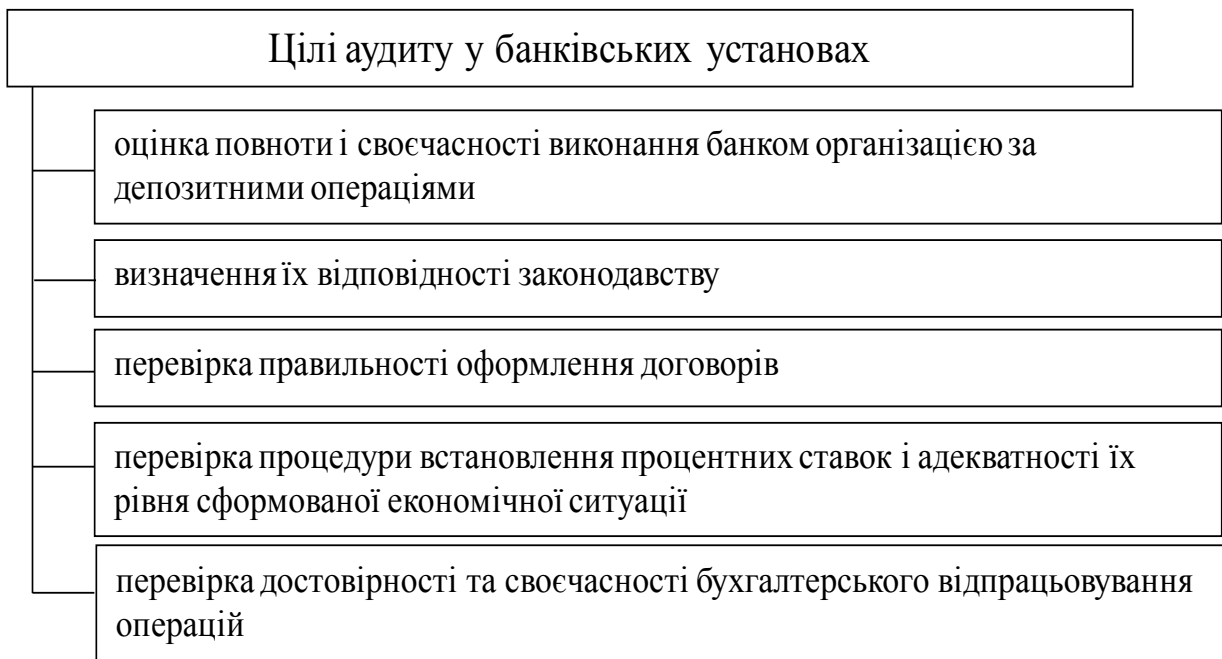

Рис. 3.4. Цілі аудиту у банківських установах

Під час аудиту здійснюється перевірка первинних документів щодо підтвердження наявності залучених коштів та відображення їх у бухгалтерських даних, зокрема перевірі підлягають:

- 1) Депозитні угоди;

- 2) Особові справи клієнтів;
- 3) Книга реєстрації відкритих рахунків клієнтів;
- 4) Особові рахунки клієнтів;
- 5) Відомості нарахування відсотків;
- 6) Оборотна відомість по рахунках бухгалтерського обліку;
- 7) Баланс;
- 8) Звіт про прибутки і збитки;
- 9) Внутрішні інструкції банку, що визначають політику залучення

грошових коштів у внески.

Під час звірки по депозитних операціях вивчають та здійснюють перевірку:

- 1) внутрішнього регламенту установи по відкриттю ощадних та депозитних рахунках;
- 2) наявність депозитних угод та відповідність у них обов'язкових реквізитів;
- 3) співставляють кількісну суму депозитних угод наявним особовим рахунках клієнтів;
- 4) достовірність здійснення бухгалтерських проведення на підставі первинних документів;
- 5) перевіряють підписи осіб, які відображені у видаткових документах заявленим зразкам;
- 6) перевіряють достовірність та правильність відображення у бухгалтерській документації інформацію щодо нарахованих відсотків;
- 7) перевіряють відомості по рахунках каси щодо повноти відображення надходжень та видатків коштів клієнтам, а також дані синтетичного та аналітичного обліку.

Під час в ході здійснення аудиту діяльності банку аудитором проводиться ряд досліджень, які відображені на рис. 3.5.

Найскладнішим та відповідальним напрямком проведення аудиторської перевірки є проведення аналізу відповідності та достовірності даних

відображених у статтях балансу даним бухгалтерського обліку. При проведенні звірки даних аудитор не тільки звіряє дані Головної книги та статей балансу, а перевіряє первинні документи бухгалтерського обліку щодо їх формування та достовірності відображення даних у фінансовій звітності.

На підставі проведеної перевірки та аналізу звітності та первинної документації аудитор дає висновок про достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

При здійсненні аудиторських процедур на підставі одержаної інформації необхідно вважати на те, що невчасна сплата клієнтами чи банком по кредитних або депозитних зобов'язаннях може бути підставою для недостовірності звітних даних банківської установи.

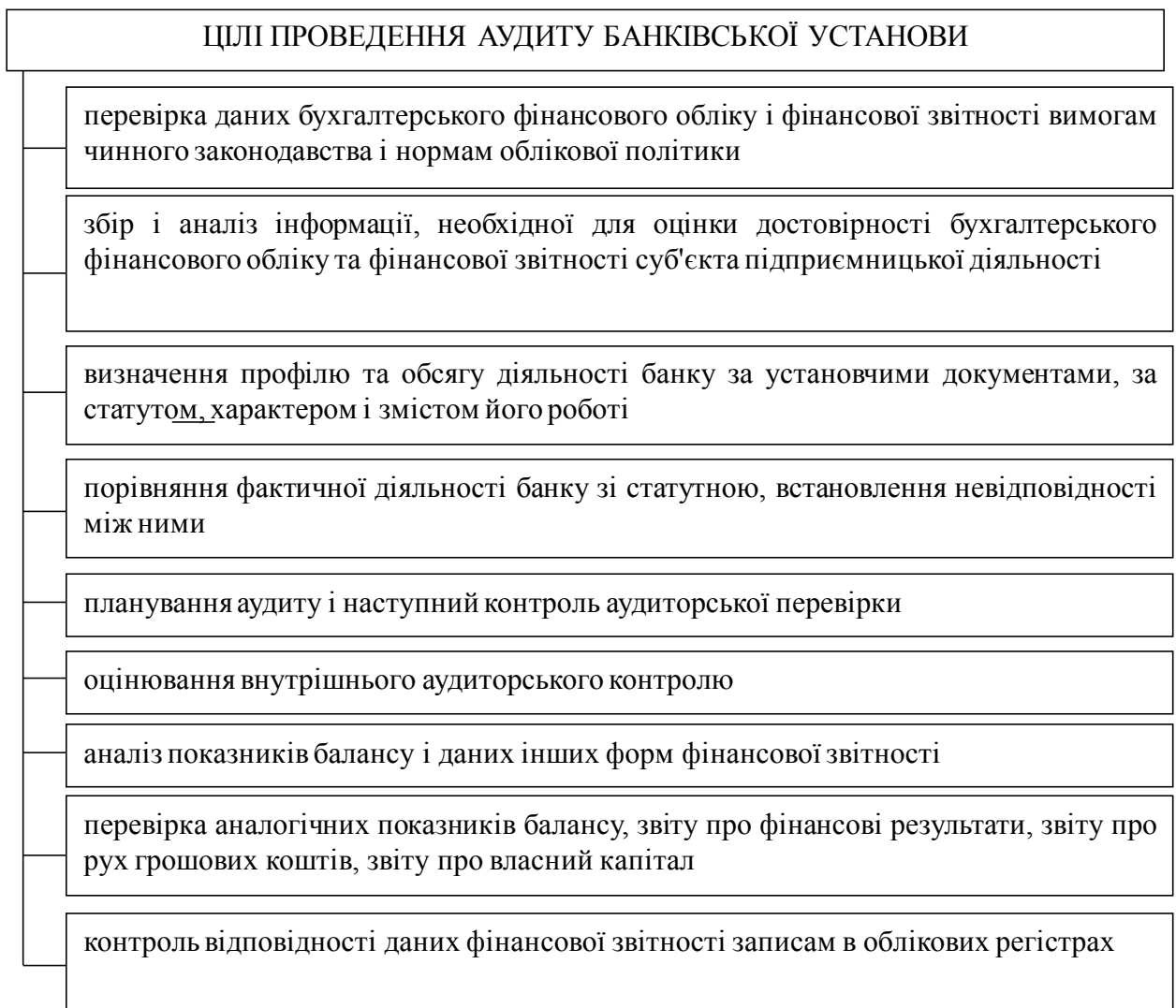

Рис. 3.5. Цілі проведення аудиту банківської установи

Для достовірної перевірки аудитору необхідно проводити робочі зустрічі як із персоналом відповідальним за ведення бухгалтерського обліку, так і з керівництвом установи для надання ними повної та достовірної інформації щодо діяльності банківської установи. Замовчування інформації керівництвом та персоналом може бути причиною відображення недостовірних даних у аудиторському звіті.

В ході проведення аудиту необхідно вивчити питання дотримання банківською установою вимог законодавчо-правових актів, але тільки висококваліфікований аудитор, який досконало володіє знаннями у банківській сфері може поставити питання не відповідності окремих складових діяльності банківської установи нормативним документам, проте такі невідповідності не відносяться до компетенції аудитора.

Перш за все у повному та достовірному обстеженні діяльності банківської установи має бути зацікавлений сам менеджмент банку так, як позитивний аудиторський висновок розширює довіру потенційних клієнтів, а негативний забезпечує можливість вчасного реагування на допущені недоліки та відхилення у діяльності для вчасного їх виправлення [26].

Під час проведення аудитором перевірки йому доцільно звертати увагу на те, що в ході співставлення даних існує загроза припущення помилки або невідповідності у висновку на підставі не повної інформації наданої працівника банківської установи

Ймовірність допущення помилки при проведенні дослідження виникає тоді, коли наявність діяльності банківського сектору регулюється великою кількістю законодавчих та підзаконних актів, відсутня система внутрішнього аудиту, яка контролює діяльність протягом бюджетного року, при приховуванні клієнтом реальної інформаційної бази.

При складанні аудиторського висновку або звіту аудитору немає доцільності розглядати незначні відхилення у діяльності, така інформація корисна для внутрішніх користувачів, у звіті має бути відображено інформацію щодо достовірності фінансової звітності, яка цікава зовнішнім

користувачам. Незначні і типові порушення аудитором описуються у окремих робочих таблицях, розрахунках або схемах, які надаються керівництву для подальшого їх усунення.

Тобто у відповідності до міжнародних стандартів аудиту має бути визначено інформацію про відповідність фінансової звітності у достатній мірі для розуміння процесів, які відбуваються у банківській установі.

Аудиторський висновок є узагальненим результатом роботи аудитора, проте у разі ситуації коли він встановив, що банківська установа немає можливості здійснювати свою діяльність, у нього є обов'язок поставити про це як керівництво установи так і державного регулятора, тобто Національний банк України. Звіти доцільно складати невеликого обсягу із обґрунтуванням отриманих результатів, також він має бути достовірним та незаангажованим, так як у подальшому звіт і підтвердження на його основі фінансової звітності є підставою для прийняття рішень зовнішніми користувачами інформації.

Отже, аудит банківської діяльності вимагає від керівництва та працівників установи надання необхідного обсягу інформації для встановлення реальних показників діяльності та достовірності їх відображення у фінансовій звітності, всі інформаційні дані мають бути підтверджені первинним документами та проведеними бухгалтерськими операціями відображеними на рахунках обліку та бухгалтерських регістрах.

РОЗДІЛ 4

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

4.1. Аналіз активів банківської установи

У процесі своєї діяльності банківською установою надаються фізичним та юридичним особам різноманітні послуги, такі послуги називаються «банківським продуктом», який виражається у грошовому виразі або іншому платіжному еквіваленті. Виходячи із цього твердження банківську послугу доцільно відображати, як послугу надану банківською установою для забезпечення діяльності суб'єкта господарювання або отримання банком фінансової вигоди, основні елементи банківського продукту відображено на рис. 4.1.

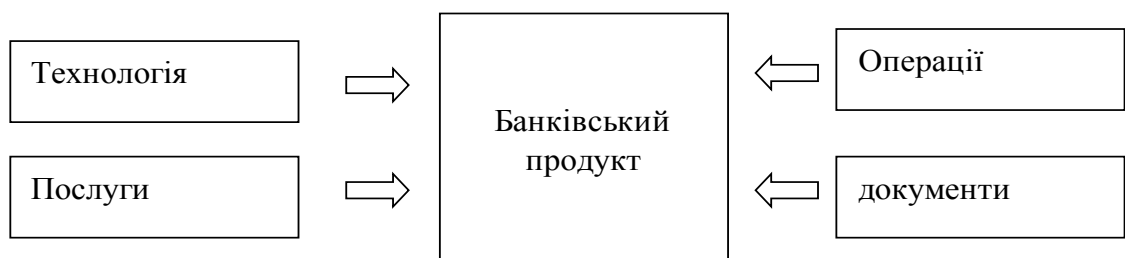

Рис . 4.1 Елементи банківського продукту

Кожен окремий елемент банківського продукту, є окремою послугою, яка має свою вартість виходячи із витрат на її створення та можливого отримання доходу. Виходячи із зазначеного, можна сказати, що кожна окрема послуга, тобто банківський продукт у своїй сукупності створює продуктову політику банку, зокрема для АТ «Приватбанк», це є розширення електронних сервісів із застосування сучасних технологій зв'язку. У даному контексті банківські послуги доцільно розглядати, як продукт вимірний його доцільністю у грошовому виразі, який спрямований на забезпечення руху грошових коштів. Виходячи з такого твердження, можна розглядати банківську установу у вигляді підприємства, у якого на меті діяльності є

отримання прибутку за рахунок здійснення своєї діяльності, тобто створення банківського продукту, і його вартістю виступає сума витрат віднесених на виробництво продукту, а отриманий дохід від його використання цінність послуги для клієнта. Співвідношення вартості продукту та очікуваного доходу можна відобразити за допомогою рис. 4.2.

Рис. 4.2 Співвідношення ціни товару та його цінності

Такий підхід до справи призводить до того, що на ринку надання послуг АТ «Приватбанк» є передовим і фактично він завдає тон для встановлення тарифів на новітні у банківській сфері послуги, після апробації їх на окремому регіоні, проте на окремі послуги здійснюється державне регулювання, зокрема суми відсотків по депозитах чи кредитах, по вартості операцій із перерахунку коштів.

Доцільно також вказати, що станом на 01.01.2019 року:

- чисті активи «Приватбанку» складає 31574 млн. грн.,
- статутний фонд банку становить 206060 млн. грн.,
- кредитний портфель банку – 230997 млн. грн.,

Завдяки своїй діяльності банківською установою отримано дохід за підсумками діяльності 2018 року у сумі 12846 млн. грн., для аналізу підстав отримання доходу доцільно провести аналіз активів банку, табл. 4.1.

Як видно із аналітичних таблиць активи банківської установи протягом 2016-2017 року зросли на 71034,0 млн.грн. або на 41,1 відсотка, такі показники є позитивною динамікою банківської установи. Приріст активів за аналізований період відбувся завдяки зростанню інвестицій, зокрема інвестиції у цінні папери на 62267,0 млн.грн. або 96,7 відсотка та інвестицій у нерухомість на 2957 млн.грн. або 427,9 відсотка, а також у активи утримувані для продажу 117,0 млн.грн. або 11,3 відсотка.

Таблиця 4.1

Аналіз активів банківської установи

№ з/п	Назва статті	2016 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	30159	25300	-4859	-16,1
2	кредити та аванси клієнтам	32615	38335	5720	17,5
3	Інвестиційні цінні папери, у тому числі	64409	126676	62267	96,7
	за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	0	0	0	0,0
	наявні для продажу	64409	90354	25945	40,3
	за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0	0	0	0,0
	утримуються для погашення	0	36322	36322	100,0
	за амортизованою собівартістю	0	0	0	0,0
4	вбудовані похідні фінансові активи	27044	34366	7322	27,1
5	передоплата з поточного податку на прибуток	181	184	3	1,7
6	інвестиції у асоційовану компанію	216	0	-216	-100,0
7	інвестиційна нерухомість	691	3648	2957	427,9
8	Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3472	3376	-96	-2,8
9	інші фінансові активи	2679	2981	302	11,3
10	інші активи	9585	8815	-770	-8,0
11	майно, що перейшло у власність банку, як заставодержателя	8782	7069	-1713	-19,5
12	активи утримувані для продажу	0	117	117	100,0
	Всього активів	179833	253740	73907	41,1

Негативним фактором визначеним у ході аналізу є зменшення грошових коштів, їх еквівалентів та обов'язкових резервів на -4859 млн.грн. або 16,1 відсотка. Такий показник є вкрай незадовільним так, як він показує фактичне зменшення резервів банку за рахунок високоліквідного активу. Ще одним негативним фактором є зменшення вартості заставного майна, яке перейшло у власність банку на 1713,0 млн.грн. або 19,5 відсотка. Проте необхідно зазначити, що цей показник необхідно розглядати із точки зору,

його відображення, зокрема підстави зменшення чи цей актив був зменшений за рахунок його відчуження у користь банку чи вилучений у банку за рахунок судових спорів.

Для повного виявлення тенденцій доцільно провести аналогічний аналіз і за наступний період, дані наведено у табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Аналіз активів банківської установи

№ з/п	Назва статті	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	25300	27360	2060	8,1
2	кредити та аванси клієнтам	38335	50140	11805	30,8
3	Інвестиційні цінні папери, у тому числі	126676	180120	53444	42,2
	за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	0	86244	86244	100,0
	наявні для продажу	90354	0	-90354	-100,0
	за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0	79299	79299	100,0
	утримуються для погашення	36322	0	-36322	-100,0
	за амортизованою собівартістю	0	14577	14577	100,0
4	вбудовані похідні фінансові активи	34336	0	-34336	-100,0
5	передплата з поточного податку на прибуток	184	184	0	0,0
6	інвестиційці у асоційовану компанію	0	0	0	0,0
7	інвестиційна нерухомість	3648	3340	-308	-8,4
8	Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3376	3843	467	13,8
9	інші фінансові активи	2981	2756	-225	-7,5
10	інші активи	8815	8899	84	1,0
11	майно, що перейшло у власність банку, як заставодержателя	7069	1361	-5708	-80,7
12	активи утримувані для продажу	117	117	0	0,0
13	заборгованість банків	2903			
	Всього активів	253740	278120	24380	9,6

Поведеним аналізом визначено, що протягом 2017-2018 року активи

зросли на 27253,0 млн.грн. або на 9,6 відсотка, це позитивним та показує динамічний розвиток банківської установи, проте як видно з аналізу динаміки у порівнянні із минулим аналізованим періодом темп зростання знизився на 31,5 відсотка, і у динаміці показує негативну тенденцію, що потребує втручання менеджерів банку.

Приріст активів за період відбувся завдяки зростанню вартості інвестиційних паперів, проте як видно, хоча є і позитивна динаміка на 42,2 відсотка або 53444,0 млн.грн. вона не пов'язана із їх дохідністю від реалізації, а лише із переоцінкою їх дохідності, що само по собі вказує, що левова частка активів банку не у грошових коштах а у цінних паперах ,які можуть протягом незначного періоду часу втрати свою вартість і банк буде у збитках. Також значних зміни відбулись у вартості заставного майна, яке перейшло у власність банку на 5708,0 млн.грн. або 80,7 відсотка, тобто зменшилась реальна вартість майна, яка належить банку. Необхідно відзначити, що значна частина коштів у аналізованому періоді вкладена у орендовані приміщення, що фактично визнається активом, але для вивчення питання визнання вартості такого активу доцільно вивчати договори оренди щодо відшкодування вартості коштів, яка вкладена у проведення капітальних вкладень орендодавцем.

Отже враховуючи наведені розрахунки доцільно зауважити на те, що установі необхідно приділяти увагу на розвиток послуг, які сприяють збільшенню ліквідних активів, та які забезпечують життєздатність установи, а саме грошових коштів.

4.2. Аналіз утворення власного капіталу банківської установи

В ході проведення аналізу діяльності банківської установи доцільно розглянути її капітал та джерела його формування, аналітичні дані щодо його наявності наведено у табл. 4.3.

Із наведеної таблиці видно, що вартість капіталу зросла на 9,6 відсотка

або 24380, 0 млн.грн. як видно вартість акціонерного капіталу, емісійного доходу результатів від роботи з акціонером, та переоцінки валю протягом 2017-2018 років не змінилися. Основний приріс вартості капіталу склав накопичений дефіцит на суму 10773, млн.грн. або 5,5 відсотка. І хоча відбулось його зменшення, його наявність вказує на проблематику фінансового становища.

При проведенні дослідження необхідно зазначити, що фактичним акціонером АТ «Приватбанк» на сьогоднішній день є держава в особі Кабінету Міністрів України, і банківська установа на ринку банківських послуг є найбільшим банком.

Таблиця 4.3

Аналіз капіталу та зобов'язань банківської установи

№ з/п	Назва статті	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	Акціонерний капітал	206060	206060	0	0,0
2	Емісійний дохід	23	23	0	0,0
3	Резерв переоцінки приміщень	804	722	-82	-10,2
4	Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	-479	-3303	-2824	589,6
5	Результат від операцій з акціонером	12174	12174	0	0,0
6	Резерв від переоцінки валют	27	27	0	0,0
7	Накопичений дефіцит	-194902	-184129	10773	-5,5
8	Чисті активи, що належать банку	23708	31575	7867	33,2
	Всього капіталу та зобов'язань	253740	278120	24380	9,6

Доцільно вказати, що протягом 2017-2018 років значно зросли активи, які належать банку із 23708,0 млн.грн. до 31575,0 млн.грн. Проведеним порівнянням із вартістю активів можна визначити, що за аналізований період у вартості активів зменшилась вартість заставного майна на 7421,0 млн.грн., тобто фактично вартість заставного майна перейшла у вартість банку на цю ж суму із урахуванням проведеної експертної оцінки. Тобто банк збільшив свої активи за рахунок майна неплатоспроможних клієнтів.

Також, як видно із аналітичної таблиці нереалізований збиток від

інвестиції у цінні паперів зріс на 2824 млн.грн., тобто у цій сумі банк отримав збиток за рахунок зменшення вартості цінних паперів. Такі тенденції у банківській установі свідчать про неефективний менеджмент з боку держави, тому необхідно вживати заходи щодо підняття вартості активів банку шляхом ефективного управління, а не лише за рахунок його до капіталізації акціонером, тобто державою.

Одним негативних факторів є те, що банківською установою на сьогоднішній день розпоряджається держава так, як вона фактично утримується за рахунок платників податків. Із фінансової звітності видно, що у 2016-2017 роках до акціонерного капіталу банківської установи було передано державою 155365 млн.грн., як внесок у статутний фонд, що відображено у табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Аналіз капіталу та зобов'язань банківської установи

№ з/п	Назва статті	2016 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	Акціонерний капітал	50695	206060	155365	306,5
2	Емісійний дохід	23	23	0	0,0
3	Внески у капітал, отримані за випущені, але незареєстровані нові акції	11591	804	-10787	-93,1
4	Резерв переоцінки приміщень	842	804	-38	-4,5
5	Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	521	-479	-1000	-191,9
6	Результат від операцій з акціонером	9934	12174	2240	22,5
7	Резерв від переоцінки валют	29	27	-2	-6,9
8	Накопичений дефіцит	-199919	-194902	5017	-2,5
9	Чисті активи, що належать банку	-26284	23708	49992	-190,2
	Всього капіталу та зобов'язань	179833	253740	73907	41,1

І хоча до капіталізація становила 155365 млн.грн., у діяльності банку за

2016-2017 рік відбулись позитивні зрушення щодо вартості власних активів із -26284,0 млн.грн. вони зросли на 49992,0 млн.грн. до 23708 млн.грн., а також зменшився накопичений дефіцит на 5017 млн.грн.

Така ситуація із проведенням до капіталізація банківської установи була пов'язана із низькою його ліквідністю та передкризовим фінансовим становищем. Враховуючи, що банк займає лідируючі позиції у сфері обслуговування та розвитку електронних сервісів, його банкрутство було б у край негативним не тільки у сфері бізнесу, а й всієї банківської системи держави.

Таке твердження впливає із того, що станом на 01.01.2016 року вартість залученого капіталу тільки від юридичних осіб складала 32,7млрд.грн., а фізичних осіб 41,7 млрд.грн.

Незважаючи на позитивні тенденції щодо зменшення дефіциту та зростання вартості майна керівництву установи необхідно звернути увагу на політику залучення активів через здійснення інвестиційних проектів та вкладення коштів у цінні папери так, як вони для банку є збитковими, і їх вартість в умовах нестабільної політичної ситуації може різко змінитись із негативною тенденцією.

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

5.1. Проведення аналізу доходів банку від кредитних операцій

Кредитування суб'єктів господарювання та фізичних осіб є одним із прибуткових напрямків діяльності банку. Прибуток від здійснення кредитування забезпечив банківському сектору у 2018 році доходів у сумі 348,2 млрд.грн. або 67 відсотків всіх банківських доходів.

У 2018 році кредитний портфель банківської системи зріс на +33 млрд.грн., із них +11 млрд.грн. портфель юридичних осіб та + 22 млрд грн фізичних осіб. Приріст по АТ «Пиватбанк» становив +11,8 млрд.грн., у тому числі по юрособах +3,6 млрд.грн.та +8,1 млрд.грн. фізособах.

Такий приріст відбувається за рахунок впровадження прогресивних технологій у обслуговування та розвитку електронних сервісів, зокрема у 2018 році збільшення кількості кредитних карток у порівнянні до 2017 року становить 2,0 млн. штук.

На рисунку 5.1. відображено відсоткове відношення щодо наданих кредитних ресурсів фізичним особам у системі АТ «Приватбанк».

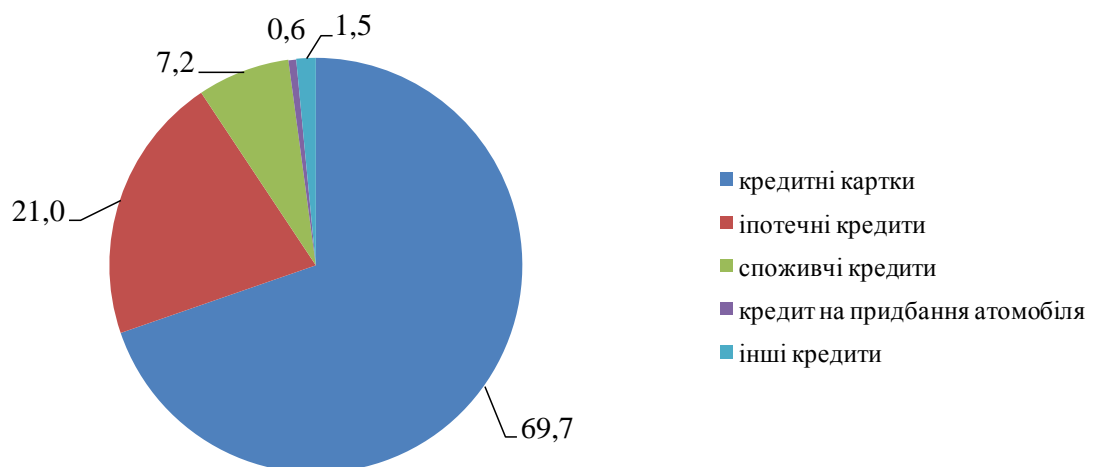

Рис. 5.1 Структура кредитів фізичних осіб

Як видно із наведеної діаграми найбільшу питому вагу займають кредити за кредитними картками – 30354 млн.грн., друге місце належить іпотечним кредитам – 9130 млн.грн, споживчі кредити становлять – 3144 млн.грн., кредити на придбання автомобіля 264 млн.грн та інші кредити 660 млн.грн.

Одночасно із цим, проводячи аналіз структури отриманих коштів фізичними особами видно, що переважна більшість 69,7 відсотка належать до он-лайн коштів на кредитних картках.

На наш погляд, найкращими банківськими кредитами є іпотечні кредити, які становлять 21 відсоток та кредити на придбання автомобіля 1,5 відсотка так, як вони забезпечені банківською заставою, тобто у них найменша ризиковість не повернення або не сплати відсотків. У разі їх неповернення банк має право задоволити свої вимоги за рахунок предмету іпотеки або застави.

Також значним фактором є те, що у разі неповернення кредитних коштів або несплати відсотків за кредитом банк має право здійснити задоволення свої вимог не тільки за рахунок майна боржника, а здійснивши перепродаж кредиту іншій установі за суму не меншу ніж вартість наданого кредиту та нарахованих за них відсотків, що зменшує навантаження як на працівників, так і фінансове навантаження на саму установу за рахунок зменшення витрат на претензійно-позовну роботу.

В загальному, якщо порівняти відношення вартості загальної суми кривдник коштів, то буде видно, що загальну суму позичених банківською установою коштів становить 236,6 млрд.грн., із них 43,5 млрд, грн.. становлять запозичення фізичних осіб та 193,1 млрд.грн. кошти надані юридичним особам на розвиток бізнесу.

Зобов'язання юридичних осіб станом на 2019 рік по кредитних продуктах становить 193,1 млрд.грн., і основну питому вагу у структурі зобов'язань займають довгострокові кредити (42,03 відсотка) рис. 5.2.

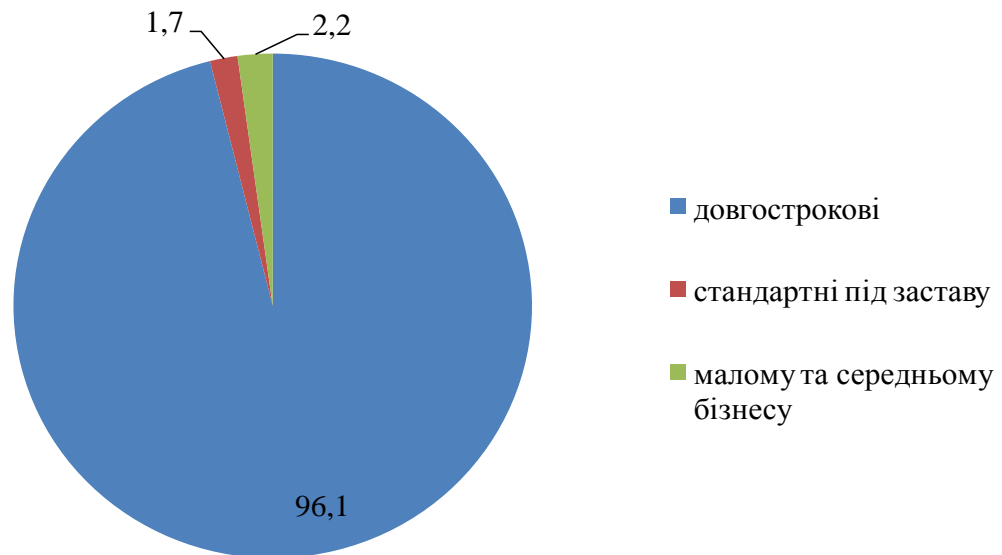

Рис. 5.2. Відсоткове зображення структури зобов'язання юридичних осіб

Аналізуючи надані банківською установою кошти доцільно зауважити, що у структурі кредитного портфелю 22,5 відсотка належить запозиченим коштам фізичними особами і 77,5 відсотка юридичним особам, тобто у фінансовому співвідношенні на одну гривню кредитних коштів фізичної особи припадає 3,44 гривні юридичної особи.

Враховуючи, що кредитові операції приносять значний прибуток банківській установі доцільно проаналізувати її доходи від даного виду діяльності, інформаційні дані наведено у табл. 5.1

Таблиця 5.1

Сума отриманих відсотків за наданими кредитними операціями

№ з/п	Показник доходу	2018 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення	Темп зміни
1	Процентні доходи, млн.грн.	30754	24485	+6269	+25,6
2	Чистий процентний дохід, млн.грн.	16758	6112	+10646	+274,2

Як видно у 2018 році доходи від надання кредитів зросли на 6269 млн.грн., або 25,6 відсотка, тобто банківська установа завдяки правильній фінансовій політиці залучає до свої оборотних ресурсів кошти зі сторони. Одночасно із цим слід відмітити зростання чистого процентного доходу на 10646 млн.грн. або 274,2 відсотка, що відображає не тільки прибутковість таких операцій, а й довіру до банківської установи із боку позичальника коштів, як на надійного бізнес партнера до якого можна звернутись чи для розширення бізнесу чи для впорядкування короткотермінових труднощів.

Також доцільно вказати на те, що від отриманих доходів за кредитними операціями у банківській установі утворюється резерв призначений для покриття неповернутих кредитів. Так аналізуючи звітність необхідно вказати, що у 2018 році у такий резерв спрямовано коштів у сумі 6089 млн.грн., а у 2017 році 7379 млн.грн., тобто у 2018 році від був на 1290 млн.грн. менше. Цей фактор відображає декілька напрямків, зокрема, те, що у банку зростає довіра до свої клієнтів, а друге полягає у тому, що в країні поживавився бізнес і суми не повернутих кредитних зобов'язань значно знизилась.

Фактично цей показник показує не тільки результат діяльності одного банку, а зростання довіри до всієї банківської системи та покращення економічної ситуації у державі загалом.

5.2. Аналізу банківських видатків на здійснення діяльності

Аналізуючи доход, необхідно пам'ятати і проте, що банківська установа не тільки забезпечує окремих суб'єктів економіки кредитними коштами, а й залучає депозитні вклади.

Значна частина депозитів у подальшому використовується банківською установою для отримання прибутку від діяльності шляхом надання кредитів або вкладення їх у цінні папери із дохідністю вищою ніж відсоткова ставка депозитного вкладу.

Окрім залучення депозитів банківською установою зберігаються кошти на поточних рахунках установи, які можуть бути використанні банком для проведення короткотермінових операцій.

Сума загальних депозитних залучень до банківської установи у 2016-2017 роках можна зобразити за допомогою табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Депозитні залучення до банківської установи у 2016-2017

№ з/п	Показник	2017 рік	2016 рік	Абсолютне відхилення	Темп зміни
1	Всього, строкових депозитів, млн.грн.	132273	134194	-1921	-1,4
2	Всього поточних рахунків, млн.грн.	79858	46457	33401	71,9
3	Строкові депозити фізичних осіб	119476	119519	-43	-0,04
4	Поточні рахунки фізичних осіб	51535	31207	20328	65,1
5	Строкові депозити юридичних осіб	12797	14675	-1878	-12,8
6	Поточні рахунки юридичних осіб	28283	15250	13033	85,5
7	Поточні рахунки Державних організацій, млн.грн.	40	0	40	100,0

Як видно із складеної аналітичної таблиці, що за аналізований період частка строкових депозитів знизилась на 1,4 відсотка, і в основному зміна відбулась за рахунок юридичних осіб на 12,8 відсотка або 1878 млн.грн. цей розрахунок показує негативну тенденцію по підсумках року.

В ході проведеного дослідження доцільно відзначити позитивний напрямок це збільшення коштів на поточних ранках на 71,9 відсотка або

33401 млн.грн.

Залучення таких коштів не потребує додаткових витрат на виплату відсотків, як за депозитними операціями, а фактично є джерелом додаткового прибутку за проведення розрахунково-касового обслуговування і фактичного зберігання коштів на рахунку установи. Як правило такі кошти суб'єктом господарювання сплачуються щомісячно.

Проведеним дослідженням за аналогічними операціями у 2017-2018 роках, які відображено у таблиці 5.3, видно таку ж тенденцію.

Таблиця 5.3

Депозитні залучення до банківської установи у 2017-2018

№ з/п	Показник	2018 рік	2017 рік	Абсолютн е відхиленн я	Темп зміни
1	Всього, строкових депозитів, млн.грн.	121163	132273	-11110	-8,4
2	Всього поточних рахунків, млн.грн.	109834	79858	29976	37,5
3	Строкові депозити фізичних осіб	109778	119476	-9698	-8,1
4	Поточні рахунки фізичних осіб	72892	51535	21357	41,4
5	Строкові депозити юридичних осіб	11385	12797	-1412	-11,0
6	Поточні рахунки юридичних осіб	36764	28283	8481	30,0
7	Поточні рахунки Державних організацій, млн.грн.	178	40	138	345,0

Як видно з аналізу даних, строкові депозити знизились на 11110 млн.грн. або на 8,4 відсотка.

В цьому періоді необхідно відзначити, що зменшення відбулось, як по

фізичних особах 9698 млн.грн. або 9,1 відсотка так і по юридичних особах на 1412 млн.грн. або 11, відсотків.

Одночасно із цим позитивним фактором є зростання коштів на поточних рахунках на 29976 млн.грн. або 37,5 відсотка.

Поряд із цим необхідно вказати на те, що по депозитних операціях банківською установою здійснюється виплата відсотків.

Відображення суми виплачених відсотків можна зобразити у вигляді таблиці 5.4

Таблиця 5.4

Сума виплачених відсотків за наданими депозитами

№ з/п	Показник доходу	2018 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення	Темп зміни
1	Процентні витрати, млн.грн.	13996	18373	-4377	-24,0

Наведені у таблиці дані показують про зниження суми виплачених відсотків майже у чотири рази, це пов'язано із тим, що державним регулятором у поточному році було змінено облікову ставку із 18 відсотків до 15,5 відсотків, а відповідно банківською установою зменшено відсоткову ставку для залучення депозитів, тобто регулятором зменшено вартість залучених коштів.

Зазначені зміни підтверджуються і тим, що станом на 2017 рік чисте збільшення коштів клієнтів становило 25072 млн.грн., а й 2018 році 20889 млн.грн., тобто на 4183 млн.грн. менше за попередній період.

Провівши аналіз вказаних даних, доцільно зауважити проте, що суми по депозитних рахунках зменшуються значними темпами, що свідчить про недостатні банківських продуктів у АТ «Приватбанк» для залучення додаткових коштів, а також кредитно-депозитної політики регулятора.

Однак доцільно звернути увагу на те, що у 2018 року значно зросла сума коштів на поточних рахунках у банку на суму 29976 млн.грн. або 37,5

відсотка, що 29,1 відсотка або 18866 млн.грн. перевищує сум відтоку капіталу.

Такий показник відображає довіру, як великого так малого бізнесу до банківської установи, як бізнес-партнера.

Також в ході вивчення операцій із розміщення коштів можна провести аналіз по категорії суб'єктів за галузями економіки, які співпрацюють із банківською установою. Такий аналіз дає змогу звернути увагу менеджерів на проведення заходів щодо можливого додаткового залучення коштів та розширення сфери діяльності, аналіз наведено у табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Розподіл клієнтів за галузями економіки

№ з/п	Показник	2018 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення	Темп зміни
1	фізичні особи	182670	171011	11659	6,8
2	сфера послуг	11129	7517	3612	48,1
3	торгівля	7533	9952	-2419	-24,3
4	виробництво	3303	2571	732	28,5
5	сільське господарство	1105	1365	-260	-19,0
6	транспорт та зв'язок	732	1208	-476	-39,4
7	державні підприємства	178	40	138	345,0
8	машинобудування	174	319	-145	-45,5
9	інше	24173	18148	6025	33,2
	всього зростання	230997	212131	18866	8,9

Як видно із таблиці у сумарному виразі банківською установою втрачено клієнтів у сфері торгівлі на суму 2419 млн.грн. або 24,3 відсотка від попереднього періоду, а у відсотковому виразі найбільше значення має галузь машинобудування 45,5 відсотка або 145 млн.грн.

Проте необхідно вказати на позитивний момент, який полягає у залученні до обслуговування сфери послуг на 3612 млн.грн або 48,1 відсоток. У сумарному значенні розширено клієнтську базу фізичних осіб на 6,8 відсотка або 11659 млн.грн.

Як видно із наведеного банківською установою звертається увага на

розширення надання послуг фізичним особам та іншим галузям економіки незазначеним у звітній таблиці, де зростання становить 33,2 відсотка або 6025 млн.грн.

В загальному можна сказати, що залучення за аналізований період коштів зросло на 8,9 відсотка або 18866 млн.грн., що є позитивним фактором. Однак менеджменту банку необхідно звернути свою увагу на розширення бази клієнтів за рахунок інших галузей, а також не допускати їх втрати, такі втрати в обслуговуванні відбулись на суму 3300 млн.грн.

РОЗДІЛ 6

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ НА АТ «ПРИВАТБАНК»

6.1. Організація охорони праці на підприємстві

Охорона праці на підприємстві починається з організації управління охороною праці. Роботодавець зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі і на робочому місці умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Збір інформаційного матеріалу для виконання індивідуальної роботи проводився на АТ «Приватбанк». Штат служби охорони праці складається з одного працівника, відповідального за безпеку трудової діяльності та за сумісництвом заступника начальника відділення. Відповідальність за розроблення положень, типових інструкцій та інших нормативних документів з питань охорони праці та своєчасного доведення їх до відома працівників покладається на працівника, відповідального за безпеку праці та Профспілковий комітет. За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій. Розслідування нещасних випадків, профзахворювань, аварій на підприємстві проводиться із наступним наданням висновків Профспілковим комітетом підприємства. На підприємстві ведуть облік випадків травматизму із тимчасовою втратою працездатності, причому за останній рік таких зафіксовано не було. Нормативно-правові акти підприємства відповідають необхідному переліку,

враховуючи специфіку умов праці установи та відсутність видів робіт із підвищеною небезпекою.

Варто відмітити, що для більш наочного уявлення укладачам Колективного договору слід конкретизувати список протипожежного інвентаря, засобів механізації, автоматизації та іншого обладнання. Куточок охорони праці у відділенні підприємства представлений копіями документів, які складають нормативно-правову базу забезпечення безпеки праці підприємства та знаходиться на другому поверсі у кабінеті, що займає сектор роздрібного обслуговування малого та середнього бізнесу. Особлива увага приділяється забезпеченню протипожежної безпеки - на кожному поверсі вивішені план евакуації на випадок надзвичайної ситуації.

При влаштуванні на роботу потенційний співробітник прослуховує інструктаж з охорони праці та підписує заяву про ознайомлення з охороною праці на підприємстві. Щорічний планово-попереджувальний ремонт системи протипожежного захисту включає в себе роботи, при яких проводиться повна ревізія та наладка всіх приладів, вузлів, і блоків системи, незалежно від їх технічного стану. При ревізії проводиться заміна деталей і вузлів, які відпрацювали гарантійний термін, при цьому повинні бути відновлені робочі характеристики приладів і обладнання відповідно до заданих технічних вимог.

6.2. Планування та фінансування робіт з охорони праці

Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається, поряд з іншими джерелами фінансування, визначеними законодавством, у державному і місцевих бюджетах.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які

використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції. На підприємствах, що утримуються за рахунок бюджету, витрати на охорону праці передбачаються в державному або місцевих бюджетах і становлять не менше 0,2 відсотка від фонду оплати праці.

Таблиця 6.1

**Фінансування заходів охорони праці на АТ «Приватбанк»
за період 2017-2018 рр.**

Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.		Сума фінансування 0,5 %, млн. грн.		Абсолютне відхилення, млн. грн.	Темп приросту, %
2017	2018	2017	2018	2017-2018	2017-2018
36545,7	55181,6	18272,29	2759,08	1131,80	69,55

Як видно з таблиці 6.1 у 2018 році фінансування заходів з охорони праці на підприємстві збільшились на 69,55% за рахунок збільшення виручки від реалізації виготовленої продукції.

Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, визначаються згідно з переліком заходів.

6.3. Оцінка стану охорони праці на АТ «Приватбанк»

Оцінка стану охорони праці на підприємстві в цілому і в його структурних підрозділах базується на аналізі даних атестації робочих місць, паспортизації санітарно-технічного стану цехів та відділів, результатах виконання комплексних планів покращення умов праці та санітарно-оздоровчих заходів, а також на динаміці показників виробничого травматизму та професійних захворювань.

Оцінка стану охорони праці та пільги і компенсація кожного робочого місця, а також аналізу записів в журналі трьох-ступеневого контролю

охорони праці. Порушеннями правил вважаються: робота без інструктажу або його термін прострочений; робота без засобів захисту, передбачених інструкцією з техніки безпеки; робота на обладнанні, що не пройшло технічного огляду, або його термін прострочений; невідповідність прийомів праці вимогам інструкції з техніки безпеки та ін.

При підрахунках кількість запланованих заходів визначається за оперативним планом, до якого входять поточні заходи, передбачені адміністрацією підприємства; роботи, передбачені угодою по охороні праці; приписи органів державного нагляду, вищестоящих керівних органів управління і відділів охорони праці.

В АТ «Приватбанк» охоронно-пожежна сигналізація управляється приймально-контрольними приладами, який здійснює живлення передавачів по шлейфах охоронно-пожежної сигналізації, прийом тривожних повідомлень від передавачів, а також передає їх на станцію централізованого спостереження і формує сигнали тривоги на спрацьовування інших складових. У приміщенні диспетчерського пункту та інших місцях розміщення приладів сигналізації та вузлів керування знаходиться наказ про порядок дії чергового персоналу в разі появи індикаторів пожежі або несправності УПС (управління пожежної сигналізації). Сигналізація на підприємстві працює із перекладом на 4 мови (французька, німецька, українська та англійська).

В даній роботі охарактеризовані основні засади функціонування системи охорони праці АТ «Приватбанк» здійснений акт нормативно-правових актів, присутніх у кутку охорони праці.

6.4. Виявлення та оцінка небезпеки, моделювання можливої обстановки та відпрацювання сценаріїв дій на об'єкті

Людська практика свідчить, що будь-яка діяльність є потенційно небезпечною. Для людини завжди існує ризик небезпеки. Ризик можна

увявити як поєднання ймовірності події з певними небажаними наслідками: вихід з ладу обладнання, травмування, захворювання, загибель людей, матеріальні втрати тощо.

У наукових дослідженнях управління ризиком визначається як системне регулярне дослідження виникнення ймовірних ризиків, які загрожують людині, майну, інтересам, діяльності. Дослідження ризику дозволяє заздалегідь передбачати певні тенденції розвитку небезпек, допустимості параметрів їхнього впливу на людину, навколишнє середовище. Зрештою, як зазначають окремі автори, врахування ризику повинно стати невід'ємною складовою всіх сфер життя людини. У словнику ризик визначається як "можливість небезпеки". Людина, якій від народження властивий інстинкт самозбереження, зазвичай схильна уникати ризику залежно від виховання, умов життя, світогляду, досвіду, інформованості, але абсолютна безпека не може бути гарантована жодному індивідууму.

У повсякденну діяльність фахівців увійшли такі поняття, як ризик, аналіз ризику, допустимий ризик, оцінка ризику та ін.

Ризик — це усвідомлена кількісна оцінка ймовірності виникнення події з певними небажаними наслідками.

Аналіз ризику — це систематичне використання інформації про ризик, порівняння його з прийнятним ризиком, обґрунтування раціональних заходів захисту.

Допустимий ризик — це ризик, який у конкретній ситуації вважається допустимим до рівня, прийнятого у суспільстві, виходячи з економічних і соціальних чинників.

Прийнятний ризик — це ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки або за її межами гранично допустимого рівня.

Оцінка ступеня ризику — це кількісна оцінка впливу будь-якої небезпеки.

На підставі аналізу ризику та його кількісної оцінки здійснюється управління ризиком.

Управління ризиком — це процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику. Мета управління ризиком — завчасне передбачення (прогнозування) ризику, виявлення чинників, що впливають на ситуацію, вживання відповідних заходів щодо їхнього відповідного впливу [14].

Управління ризиком — це інтерактивний процес з чітко визначеними етапами:

- Виявлення та ідентифікація небезпек (ситуацій), які можуть призвести до небажаних результатів.
- Аналіз і оцінка ризику небезпек (визначається ймовірність та рівень ризику).
- Моніторинг і прогнозування розвитку небезпек.
- Оцінка можливих наслідків небезпек.
- Розробка заходів і засобів щодо мінімізації наслідків небезпеки.

Ідентифікація небезпек — це кількісна та якісна оцінка небезпеки за можливими передбачуваними наслідками.

Моніторинг і прогнозування небезпек полягає у спостереженні, контролі та передбаченні небезпечних процесів і явищ природи, технічної та соціальної сфер, які є джерелом небезпек; динаміки їх розвитку з метою зменшення негативного впливу.

Існують довгострокові і короткострокові прогнози. Довгострокові прогнози — це далекоглядне передбачення наслідків, наприклад, у сейсмонебезпечних районах, у районах, де можливі сльові потоки або зсуви, затоплення; окреслення кордонів ураження у разі техногенних аварій тощо. Короткострокові прогнози орієнтовно визначають час виникнення можливої небезпечної ситуації.

Загалом усі ці етапи можна охарактеризувати як процес розробки й обґрунтування оптимальних програм діяльності" покликаних ефективно реалізувати рішення у сфері забезпечення безпеки.

Реалізація цього завдання передбачає застосування математичних методів і моделей оптимізації безпеки життєдіяльності, які дозволяють чітко уявити прогноз моделі різних небезпечних подій і на основі цього приймати оптимальні (розумні) рішення.

Зауважимо, що управління ризиком широко використовується в багатьох сферах науково-виробничої діяльності (техніка, економіка, екологія, психологія, соціологія та ін.). Щоб чіткіше уявити, як на практиці використовується методика управління ризиком, розглянемо приклад, пов'язаний з ризиком безпеки під час виконання технологічної операції.

Оцінка професійного ризику повинна здійснюватися перед запуском обладнання, робочого місця в експлуатацію, а згодом — у разі впровадження змін у конструкції обладнання, організації праці, технологічному процесі, у випадку аварії чи травми працівника.

Працівник повинен бути ознайомлений з результатами ідентифікації, оцінки категорії професійного ризику і проведеними заходами щодо його зменшення.

Оцінка ризику може здійснюватися різними методами:

1. Інженерний. Базується на використанні теорії надійності матеріалів та передбачає виявлення можливих шляхів виникнення відмов на об'єктах з розрахунком імовірності їх виникнення. При цьому ризик може оцінюватися не тільки за нормальних умов безаварійної експлуатації об'єктів, але й у разі виникнення аварійної ситуації.

2. Експертний. Полягає в проведенні оцінки ризику з залученням експертів (спеціалістів) у тій чи іншій галузі.

3. Статистичний. Дозволяє проводити оцінку ризику безпеки за допомогою інформаційного матеріалу (звіти про небезпечні ситуації, які траплялися на досліджуваному об'єкті).

4. Аналоговий. Базується на використанні та порівнянні небезпек і факторів ризику, які відбувалися в подібних умовах та ситуаціях.

5. Соціологічний. Здійснюється з метою експертної оцінки можливого виникнення ризику у працівників певних професій, спеціальностей, груп населення [21].

Важливу роль в управлінні ризиком відіграє так званий людський чинник.

Людський чинник — це причини ризику, що пов'язані з помилкою людини у середовищі, де відбувається її діяльність. Він включає різнобічні елементи. Серед них: поведінка людини та її працездатність, проектування, улаштування засобів виробництва на робочому місці; прийняття рішень на виконання виробничого завдання та інші елементи. Здебільшого причиною аварій, катастроф, нещасних випадків є людський чинник.

Таким чином, застосування методики оцінки ризику небезпек дає можливість обґрунтувати раціональні заходи, які дозволяють знизити природні, техногенні, соціальні ризики до мінімально можливого рівня.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В ході своєї діяльності, банківські установи, проводячи операції із касового обслуговування, допомагають своїм клієнтам забезпечити контроль за станом рахунків, руху на них коштів та проводять контроль за станом готівкового ринку, що є однією із основних функцій банківської системи.

Значні об'єми коштів, що рухаються у каса суб'єктів господарської діяльності або фізичних осіб, а у подальшому на банківських рахунках створюють необхідність у комплектації банківською установою відповідної кількості працівників та організації їх роботи. Комерційні банки самостійно вирішують яка структура обліково-касового персоналу їм необхідна. При цьому доцільно враховувати, що при здійсненні операцій пов'язаних із прийманням та видачею готівкових коштів працівники повинні бути уважними та відповідальними.

Хоча науковий прогрес та розвиток електронних сервісів і розвивається стрімкими темпами, проте все одно всі суми готівки обліковуються та надходять до каси банківської установи, тому всі кошти отримані за операційний день відображаються у касовому журналі.

Окрім операцій із надходження коштів до каси, касирами операційного залу здійснюється і їх видача. Підставою для отримання готівки у касі банку є грошовий чек складений за типовою формою, який надається суб'єктом господарської діяльності та заявка на видачу готівкових коштів від громадян. При проведенні внутрішніх операцій застосовують видатковий касовий ордер.

Банківська фінансова звітність подається банківською установою за проведений обліковий цикл, а саме календарний рік.

У фінансовій звітності розкривають інформацію про проведені протягом звітного періоду операції, а також зазначають інформацію за попередній період для можливості її порівняння.

Окрім загальноприйнятої фінансової звітності банківські установи з

метою аналізу своєї діяльності можуть скласти звітність із іншими періодами та показниками, така звітність призначена в основному для внутрішнього користування, а також власника банківської установи та потенційних зовнішніх інвесторів.

Реформування економіки яке відбувається протягом 2014-2019 років, а також політична ситуація здійснює значний вплив на ринок банківських послуг, як для держаного регулятора, так і для самої банківської установи. Такі впливи вимагають від банківської установи постійно моніторити ринкову ситуацію та проводити аналіз діяльності установи, що у подальшому дає можливість вчасно реагувати на зміни ринку, конкурентні продукти та ефективно використовувати своїми активами та здійснювати операції для підвищення прибутковості та стабілізації фінансового стану.

Для здійснення відповідної аналітичної роботи аналітику необхідно мати доступ до інформаційних ресурсів, які характеризують банківську діяльність об'єкта дослідження, що повністю його. До мінімального обсягу інформації можна віднести баланс, а також звіт про прибутки і збитки

Баланс банку являє собою бухгалтерський документ де відображено стан його власних та залучених у свою діяльність коштів, та інформацію про проведенні операції з активів та пасивів за аналізований період. За даними наведеними у балансі проводиться контроль за успішністю руху активів та пасивів банку, стану кредитних та касових операціях, у тому числі операції з цінними паперами.

Баланс відображається у грошовому виразі та відображає стан ресурсів банку та джерела їх формування, а також фінансові результати на початок та кінець звітного періоду.

Враховуючи, що при складанні річної звітності обов'язковим є незалежний аудиторський контроль, тому банківській установі завчасно необхідно укласти договори про його проведення із аудиторською фірмою із бездоганною репутацією, що у подальшому дасть поштовх для підняття рейтингу установи у банківській системі та у залученні активів зі сторони, як

споживачів банківських послуг, так і зі сторони потенційних інвесторів, у тому числі іноземних.

При здійсненні аудиторських процедур на підставі одержаної інформації необхідно вважати на те, що невчасна сплата клієнтами чи банком по кредитних або депозитних зобов'язаннях може бути підставою для недостовірності звітних даних банківської установи.

Отже, аудит банківської діяльності вимагає від керівництва та працівників установи надання необхідного обсягу інформації для встановлення реальних показників діяльності та достовірності їх відображення у фінансовій звітності, всі інформаційні дані мають бути підтверджені первинним документами та проведеними бухгалтерськими операціями відображеними на рахунках обліку та бухгалтерських регістрах.

Як видно із аналітичних таблиць активи банківської установи протягом 2016-2017 року зросли на 71034,0 млн.грн. або на 41,1 відсотка, такі показники є позитивною динамікою банківської установи. Приріст активів за аналізований період відбувся завдяки зростанню інвестицій, зокрема інвестиції у цінні папери на 62267,0 млн.грн. або 96,7 відсотка та інвестицій у нерухомість на 2957 млн.грн. або 427,9 відсотка, а також у активи утримувані для продажу 117,0 млн.грн. або 11,3 відсотка.

Приріст активів за період відбувся завдяки зростанню вартості інвестиційних паперів, проте як видно, хоча є і позитивна динаміка на 42,2 відсотка або 53444,0 млн.грн. вона не пов'язана із їх дохідністю від реалізації, а лише із переоцінкою їх дохідності, що само по собі вказує, що левова частка активів банку не у грошових коштах а у цінних паперах ,які можуть протягом незначного періоду часу втрати свою вартість і банк буде у збитках.

Також значних зміни відбулись у вартості заставного майна, яке перейшло у власність банку на 5708,0 млн.грн. або 80,7 відсотка, тобто зменшилась реальна вартість майна, яка належить банку.

Незважаючи на позитивні тенденції щодо зменшення дефіциту та

зростання вартості майна керівництву установи необхідно звернути увагу на політику залучення активів через здійснення інвестиційних проектів та вкладення коштів у цінні папери так, як вони для банку є збитковими, і їх вартість в умовах нестабільної політичної ситуації може різко змінитись із негативною тенденцією.

Найбільшу питому вагу займають кредити за кредитними картками – 30354 млн.грн., друге місце належить іпотечним кредитам – 9130 млн.грн, споживчі кредити становлять – 3144 млн.грн., кредити на придбання автомобіля 264 млн.грн та інші кредити 660 млн.грн.

Одночасно із цим, проводячи аналіз структури отриманих коштів фізичними особами видно, що переважна більшість 69,7 відсотка належать до он-лайн коштів на кредитних картках.

Як видно у 2018 році доходи від надання кредитів зросли на 6269 млн.грн., або 25,6 відсотка, тобто банківська установа завдяки правильній фінансовій політиці залучає до свої оборотних ресурсів кошти зі сторони. Одночасно із цим слід відмітити зростання чистого процентного доходу на 10646 млн.грн. або 274,2 відсотка, що відображає не тільки прибутковість таких операцій, а й довіру до банківської установи із боку позичальника коштів, як на надійного бізнес партнера до якого можна звернутись чи для розширення бізнесу чи для впорядкування короткотермінових труднощів.

Провівши аналіз вказаних даних, доцільно зауважити проте, що суми по депозитних рахунках зменшуються значними темпами, що свідчить про недостатні банківських продуктів у АТ «Приватбанк» для залучення додаткових коштів, а також кредитно-депозитної політики регулятора.

Однак доцільно звернути увагу на те, що у 2018 року значно зросла сума коштів на поточних рахунках у банку на суму 29976 млн.грн. або 37,5 відсотка, що 29,1 відсотка або 18866 млн.грн. перевищує сум відтоку капіталу.

Такий показник відображає довіру, як великого так малого бізнесу до банківської установи, як бізнес-партнера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності / Жердецька Л.В. – Конспект лекцій, ОНЕУ. - 2010 р. - 94с.
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. - К.: КНЕУ, 2004. - 599 с.
3. Варцаба В. І. Облік у банках (у таблицях і схемах) : навч. посіб./ В. І.Варцаба, К. С. Машіко. – Ужгород: В-во УжНУ «Говерла», 2016. – 184 с.
4. Базельський комітет з банківського нагляду/ Консультативний документ Базель III: Чистий Стабільний коефіцієнт фінансування / 11 квітня 2014 р. с. – 15.
5. Банківська справа: організація діяльності комерційного банку. Підручник. Під ред. Белоглазової Г.Н., Кролівецької Л.П. – 2010 р.
6. Башкіров, О.В. Порівняльний аналіз VAR-методів оцінки ризику активів банку / О. В. Башкіров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 14. – С. 302-309.
7. Брітченко І.Г. Особливості використання скорингових систем у банківському кредитуванні фізичних осіб / І.Г. Брітченко, О.М. Момот [Електронний ресурс]. – 2014- Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2013_17/17_04.pdf
8. Бура В.І. Вплив системно важливих банків на банківський сектор України // Вісник ОНУ імені Мечнікова. – 2017. – Том 22. – Вип. 5(58). – С. 163-167.
9. Бурденко І.М. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку : монографія /І.М. Бурденко, Є.Є. Дмитрієв, Ю.С. Ребрик, Ю.С. Серпенінова. – Суми : Вид-во "Університетська книга", 2011. – 136 с.
10. Вовчак О.Д. Банківська безпека : навчально-методичний посібник / О.Д. Вовчак, О.Ю. Дячишин. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 272 с.

11. Вовчак О.Д. Банківський нагляд : навч. посібник / О.Д. Вовчак, О.І. Скаско, А.М. Стасів. [2-ге вид., стеретипне]. – Львів : Новий Світ-2000, 2007. – 472 с.
12. Гаркуша Ю.О. Особливості механізму рефінансування банків в Україні // Електронне фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». – 2016. - №14. – С. 755-759.
13. Герасименко Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку/ Р.Герасименко, М.Дегтярьова // Вісник Національного банку України. -2012. -№4. – с.40-46
14. Гуляєва Л.П. Сучасні підходи до визначення економічної сутності банку // Теорії мікромакроекономіки. Збірник наук. праць / За ред. Мальчина Ю.М., Ніколенка Ю.В. – 2008. – Вип.28. – С.106 – 115.
15. Дядечко Л.М. Управління проблемними кредитами в банках України в умовах економічної кризи/ Л.М. Дядечко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2014. – № 3: Фінанси. Банківська справа. – С. 240–245.
16. Банківські операції [текст]: навч.посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика– -Дніпро: Пороги, 2017. - с.460.
17. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121- III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Кириленко В. Б. Організація обліку, контролю та аналізу депозитних операцій банку: монографія/ В.Б. Кириленко; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». - Київ : КНЕУ, 2008. - 254 с.
20. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках: підручник / Л.М. Кіндрацька; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2008. – 816 с.

21. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: Монографія / Коваленко В.В. – Суми: УАБС НБУ, 2010. – 228 с.
22. Ковалевич Д.А. Організація фінансового обліку в банках / Ковалевич Д.А.// Гроші, фінанси і кредит. – 2017. - №9. – С. 988-991.
23. Колодізев О.М. Гроші і кредит: підручник/ О.М. Колодізев, В.Ф. Колесніченко. — К. : Знання, 2010. – 615 с.
24. Коптюх О.Г. Вплив рефінансування на кредитний портфель банків: теоретичні аспекти та моделювання // БІЗНЕСІНФОРМ. - 2015. - №5. – С. 190- 195.
25. Коренева О.Г. Організація обліку в банку: навч. посіб./ О. Г. Коренева, О.В. Мірошніченко, Т. Г. Савченко . – Суми : «УАБС НБУ», 2008. – 273 с.
26. Литвин Н. Б. Аудиторський звіт: нові підходи до розкриття інформації // Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – № 7-8.– С.47-53.
27. Литвин Н. Б. Концептуально-правові засади складання фінансової звітності банками України // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 7.– С.48-52.
28. Литвин Н. Б. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності комерційного банку: навч. посіб. / Н.Б. Литвин. – Тернопіль: «Карт-бланш», 2003. – 362 с.
29. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) [Текст]: підручник/ Н. Б. Литвин. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 676 с.
30. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 / В.С. Стельмах, В.І. Міщенко, В.В. Крилова, Р.М. Набок, О.Г. Приходько, Н.В. Грищук. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 220 с.

31. Лобозинська С. М. Облік і аудит у банку: навч. посіб./ за ред. С.К. Реверчука. – Київ : Знання, 2007. – 630 с.
32. Манєров Г.М. Удосконалення управління кредитним портфелем комерційного банку в умовах фінансово-економічної кризи / Манєров Г.М. // Комунальне господарство міст. – 2013. – №108. – С. 336-340.
33. Манжос С.Б. Управління якістю кредитного портфеля банку в умовах посткризового розвитку економіки / Манжос С.Б., Клименко Ю.С. // Економіка і регіон. – 2012. – № 5 (36). – С. 105-109.
34. Марущак Л.І. Управлінський облік у схемах і таблицях: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Марущак, П.О. Марущак. – Тернопіль: Астон, 2010. – 192 с.
35. Медвідь Л.Г. Облік у банках: навч. посібник / Л.Г. Медвідь, І.В. Фостяк. - Львів : Магнолія-2006 , 2010. - 360 с.
36. Мещеряков А.А. Організація діяльності комерційного банку: Навч. Посібник / Мещеряков А.А. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 608 с.
37. Михайлів З.В. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції: Навч. Посібник / Михайлів З.В., Гаталяк З.П., Горбаль Н.І. - Львів: 2004. - 244с.
38. Мишкин Ф. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков: пер. с англ / Фредерик Мишкин. - 7-е изд. - М. : Изд. дом "Вильямс", 2008. - 880 с.
39. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України. Схвалено постановою Правління НБУ від 6.09.2007 р. № 324. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
40. Методичні рекомендації щодо порядку складання приміток до фінансової звітності банків України. Схвалено постановою Правління НБУ від 29.12.2015 р. № 965. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

41. Міщенко, В.І. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу [Текст] / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник Національного банку України. - 2008. - № 11. - С. 6- 9.

42. Молдавська О.В. Статистичка оцінка якості кредитної діяльності банків України / Молдавська О.В., Демиденко А.В. // Проблеми економіки. – 2013. – №3. – С. 282-288.

43. Мороз А.М. Кредитний менеджмент: навч. посіб. / А.М. Мороз, Р.І. Шевченко, І.В. Дубик. – К.: КНЕУ, 2009. – 399с.

44. Облік і аудит у банках: навч. посіб. / О.В. Васюренко та ін.;/ за ред. О.В. Васюренко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 623 с.

45. Облік у банках: підручник / О. Г. Коренева, Н. Г. Маслак, Н. Г. Слав`янська, Т. Г. Савченко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 668 с.

46. Організація контролю в банку: навч. посібник / уклад. І.В. Белова. - Суми : Університетська книга, 2009. - 302 с.

47. Орел Д.В. Проблемні кредити комерційних банків: основні передумови виникнення та заходи впливу [Текст] / Д.В. Орел // Актуальні проблеми економіки. –2013. -№ 12. -С. 48-53.

48. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. / О.В.Павловська, Н.М.Притуляк, Н.Ю.Невмержицька. – К.:КНЕУ, 2000. – 208 с.

49. Парасій-Вергуненко І. М. Управлінський облік і аналіз у банках: навч. посіб. / І. М. Парасій-Вергуненко, В. Б. Кириленко, Т. В. Ларікова ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - Київ : КНЕУ, 2012. - 644 с.

50.Податковий Кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 51. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою. Затверджено постановою Правління НБУ від 10.08.2005 р. № 281.

51. Пуховкіна М.Ф. Еволюція політики рефінансування в Україні / М.Ф. Пуховкіна // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 10. – С. 146-153.

52. Рябініна Л. Ліквідність банківської системи та роль НБУ в її підтримці / Л. Рябініна // Банківська справа. – 2010. – № 2/3. – С. 51-59.
53. Рябініна Л. Ліквідність та платоспроможність комерційного банку, їх взаємозв'язок та відмінності // Банківська справа - 2009 - №6 – с.72-80.
54. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник / Сало І.В., Криклій О.А. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. - 314 с.
55. Скоморович І.Г. Банківські операції навч. посібник / І.Г. Скоморович. - Львів : Магнолія-2006 , 2010. - 482 с.
56. Снігурська Л. П. Облік у банках (у схемах і таблицях) : навч. посіб./ за ред. Л. М. Кіндрацької; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2009. – 519 с.
57. Снігурська Л. П. Особливості первісного визнання кредитів, наданих не за ринковою ставкою // Вісник НБУ. – 2008. - № 11. – С.50-54.
58. Снігурська Л. П. Проблеми формування банком облікової політики щодо кредитів та інших фінансових активів зі зменшеною корисністю // Вісник НБУ. – 2014. - № 9. – С.24-36.
59. Спяк Г.І. Облікова політика в управлінні банком: організаційно-методичний аспект // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2011. - №17. – С. 392-397.
60. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках: навч. посіб. / Г. П. Табачук, О. М. Сарахман, Т. М. Бречко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.
61. Управлінський облік у банках: навч. посіб./ за ред. Г. П. Табачук; Національний банк України. - Київ : УБС НБУ, 2007. - 178 с.
62. Фінансовий облік у банках: навч. посіб. / А. М. Герасимович, Л. М. Кіндрацька, Т. В. Кривов'яз; /за ред. А. М. Герасимовича ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2010. - 549 с.
63. Хмеленко О.В. Кредитування та контроль [Текст] : навчальний посібник / О.В. Хмеленко, В.Я. Вовк ; Харківський національний

економічний ун-т. —Х. : ВД "Інжек", 2013. —2 Національного банку України 40с.

64. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб. / За ред.. Косової Т.Д., Папаїки О.О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

65. Цеховська М.В. Визначення залежності рентабельності кредитних операцій від часткових показників якості кредитного портфеля банку // Управління розвитком. – 2013. – № 13 (153). – С. 71-73.

66. Чумак М.І. Мінімізація кредитного ризику як основа беззбитковості банку // «Управління розвитком». – 2011. – №20 (117). – С. 189-191.

67. Швець Н.Р. Формування нових правил і принципів банківського нагляду в Україні. – Чернівці: Рута, 2009. – 360 с.

ДОДАТКИ